
TSEBIŠO YA MMUŠO

KGORO YA MERERO YA TIKOLOGO LE BOETI

Nomoro R....

.....2008

TAOLO YA BOSETŠHABA YA TIKOLOGO: MOLAO WA BOPHELO BJA DIMELA LE DIPHOOFOLO, 2004: MELAWANA KA GA KUTULLO YA DIMELA LE DIPHOOFOLO TSA GO DIRA DIHLARE, PHIHLELELO LE KABELANO YA DIKHOLEGO

Tona ya Merero ya Tikologo le Boeti e rile ka fase ga karolo ya 97(1) (d),(e), (f), (g) le (h) ya Taolo ya Bosetšhaba ya Tikologo: Molao wa Bophelo bja Dimela le Diphoofolo wa 2004 (Molao wa 10 wa 2004) o dirile Melawana ka go Šetulo.

TLHATHOLLO LE MAIKEMIŠETŠO A MELAWANA

1. Ditlhalošo
2. Morero wa Melawana
3. Tirišo ya Melawana

KGAOLO YA 1

MAEMO AO KA FASE GA WONA GO KA DIRWAGO DINYAKIŠIŠO TŠE DINGWE NTLE LE TŠA KUTULLO YA DIMELA LE DIPHOOFOLO TŠA TŠA GO DIRA DIHLARE

4. Kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare

5. Dinyakišišo ntle le tša Kutullo ya Dimela le Diphoofolo tša go dira dihlare

KGAOLO YA 2

TSHEPEDIŠO YA TUMELELO YA BOPHELO BJA DIMELA LE DIHOOFOLO LE GO IŠWA NTLE GA METHOPO YA TLHAGO YA DIPHEDI

Karolo ya 1: Bolaodi bjo bo neelanago

6. Tšhupetšo ya bolaodi bjo bo neelanago
7. Maatla le mešomo ya bolaodi bjo bo neelanago
8. Maemo ao baabi ba diphemiti ba ka fanago ka diphemiti ka fase ga wona

Karolo ya 2: Kgopelo ya Diphemiti

9. Bakgopedi
10. Tshepedišo ya kgopelo

Karolo ya 3: Go fa diphemiti le diteng tša diphemiti

11. Diphemiti tša bophelo bja dimela le diphoofolo
12. Diphemiti tša bophelo bja dimela le diphoofolo go išwa ntle mo go kopantšwego
13. Tumelelo ya go iša ntle gore go dirwe dinyakišišo go e na le go kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare

Karolo ya 4: Boipelaetšo

14. Diphetho tše go ka dirwago boipelaetšo go tšona.
15. Tshepedišo ya go boipiletšo

KGAOLO YA 3

DITUMELELANO TŠA PHETIŠETŠO YA DITLABELE, DITUMELELANO TŠA GO ABELANA DIKHOLEGO LE TAOLO YA SEKHWAMA SA TRASETE YA KUTULLO YA DIMELA LE DIPHOOFOLO TŠA GO DIRA DIHLARE

Karolo ya 1: Ditumelelano

16. Ditumelelano tša phetišetšo ya ditla kelo
17. Ditumelelano tša kabelano ya dikholego
18. Mešomo ya mong wa phemiti

Karolo ya 2: Taolo ya Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le Diphoofole tša go dira dihlare

19. Taolo ya Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le Diphoofole tša go dira dihlare

KGAOLO YA 4

KAKARETŠO

20. Melato
21. Dikotlo
22. Ditlhagišo tša lebakanyana
23. Thaetlele ye Kopana le Go thoma

TLHATHOLLO LE MAIKEMIŠETŠO A MELAWANA

Ditlhalošo

1. Ka Melawaneng ye, lentšu goba tlhagišo yeo e filwego tlhalošo ka go Molao e na le tlhalošo ye e filwego gomme, ntle le ge diteng di laetša ka mokgwa o mongwe - .

“Molao” o ra Taolo Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Bophelo bja Dimela le Diphoofolo wa 2004 (Molao wa 10 wa 2004).

“mohuta wo mongwe wa dinyakišišo” o ra dinyakišišo ntle le tša kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare gomme-

(a) o akaretša tsela ya go kgoboketša, go ithuta le go nyakišiša ka ga methopo ya tlhago ya go amana le bophelo, ye e dirilwego ka fase ga thekgo le tumelelo ya institute goba mokgatlo wa dinyakišišo go ka tšweletša tsebo ya mahlale; eupša

(b) ga o akaretše dinyakišišo le ditekolo tša sewelo;

“mokgopedi” olaetša motho yo a dirilego dikgopelo tša tumelelo ;

“tumelelano ya kabelano ya dikholego” e laetša tumelelano ka mokgwa wa Kgokaganyo ya 8, ye e dirilwego magareng ga mokgopedi wa tumelelo le motšeakarolo, e lego ye e bolelago ka go arogana le motšeakarolo go dikholego dife kapa dife tša ka moso tšeo di ka hlagago go bophelo bja dimela le diphoofolo yeo mokgopedi a amanago le yona;

“phemiti ya bophelo bja dimela le diphoofolo” e ra mekgwa ya phemiti, yeo e fiwago go ka Karolo ya 88 ya Molao, go ka šoma ka go kgato ya kutollo le / goba kgato ya kgwebišano ya protšeke ya bophelo bja dimela le diphoofolo;

“Sekhwama sa Trasete ya Bophelo bja dimela le diphoofolo” se ra Sekhwama se hlagišitšwego ke karolo 85(i) ya Molao;

“go dira kgwebo” go akaretša mešomo ye e latelago malebana le methopo ya tlhago ya go amana le thutaphedi -

- (a) go tlatšwa ga kgopelo ye nngwe le ye nngwe ye o e feleletšego ya thoto ya ya tšweletšo ya motho ka boyena, e ka ba ka Afrika Borwa goba go gongwe;
- (b) go humana go ba go fetišetša ga ditokelo tša thoto efe goba efe ya tšweletšo ya motho ka boyena phahlo goba ditokelo tše dingwe;
- (c) go thoma diteko tše di theilwego godimo ga kalafo le tlhabollo ya setšweletšwa, go akaretšwa le go dirwa ga dinyakišišo tša papatšo le go nyaka tumelelano ya pele papatšo ya rekiša ditšweletšwa; goba
- (d) go atišwa ga diswaro tša tlhago tša thutaphedi ka temo, go tšweletšwa ka maitirelo, go tswadiša goba mekgwa e mengwe ya go ka kaonafatša le go tšweletša ditšweletšwa bjalo ka diokobatši, diensaeme tša intasteri, difafatši tša dijo, menkgomenate, dibotsefatšammele, ditwakanywa, metswako ya dihlare, mebala le dihlotlwa;

“kgato ya go dira kgwebo ya protšeke ya bophelo bja dimela le diphoofolo ”

e ra dinyakišišo dife kapa dife go, goba kaonafatšo goba go diriša ga diswaro tša tlhago tša thutaphedi moo tlhago le kgodišo ya go ikhumela ga kgwebo goba intasteri ga nnete goba mo go ka bago gona mabapi le protšeke go hlomilwego ka mo go lekanego go ka thoma tshepedišo ya go dira kgwebo;

“tshedimošo ya sephiring” e ra tshedimošo ye e lego gore ge e ka ntšhetšwa nyanyeng, e ka hlaola ditlamorago go dikgahlego tša kgwebo goba ditšhelete tša mokgatlo go tumelelo ya kabelano ya dikholego, le-

- (a) go akaretša –
  - (i) tshedimošo mabapi le dinyakišišo tše di dirilwego goba di tlogo go dirwa go balwa le mehuta ka botlalo ya dimela tše di tlogo go kgoboketšwa;

- (ii) tshedimošo ya ditšhelete, kgwebo, tša mahlale goba theknolotši go akaretšwa le diphiri tša kgwebo;
  - (iii) tsebo ya tlhago ge e le gore go utollwa ga tsebo yeo go ka hlola go senyegelwa ga setšhaba se malebana tlhago yeo; eupša
- (a) go sa akaretšwe tshedimošo –
- (i) yeo e šetšego e utollotšwe ka go phatlalatšwa ka go sengwalwa sa tša mahlale;
  - (ii) ge maloko a kwana ka kutollo ya yona

“kgato ya kutollo ya tšhireletšo ya bophelo bja dimela le diphoofolo” e ra dinyakišišo dife kapa dife go, goba kaonafatšo goba tirišo ya methopo ya tlhago ya thutaphedi moo tlhago le katološo ya go ikhola ga kgwebo goba intasteri ga kgonthe goba mo go ka bago gona malebana le protšeke ga e kwišišege ka go lekanela goba go tsebja go ka thomiša ka tshepedišo ya go dira kgwebo;

“phemiti ya go iša ntle ga dinyakišišo go e na le kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlaire” e ra tumelelo ye e filwego go ya ka karolo ya 88 ya Molao go ka išwa ntle go tšwa ka mo nageng ga methopo ya tlhago ya thutaphedi go ka yo dira dinyakišišo go e na le kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlaire;

“setšhaba sa tlhago” se šupa setšhaba se fe kapa se fe sa batho ba dulago goba ba nago le ditokelo goba dikgahlego go le felo le itlhaotšego la naga ka gare go Repabliki ya Afrika Borwa seo se nago le boetapele le-

- (a) bao ditšhomišo tša setšo tša diswaro tša tlhago tša thutaphedi tšeo kgopelo ya tumelelo e amanago le tšona, ba šetše ba thakgotše goba ba tlo thuša go goba go hlama karolo ya bophelo bja dimela le diphoofolo tša go dira dihlaire ye e akantšwego; goba
- (b) goba bao tsebo ya goba dikutollo mabapi le methopo ya tlhago ya thutaphedi e lego tšeo kgopelo ya phemiti e amanago le tšona di tlo šomišwa go bophelo bja dimela le diphoofolo ye e šišintšwego;

“ tsebo go ba tšhomišo ya tlhago” e akaretša tsebo ya dikutollo mabapi le goba ka ga goba tšhomišo ya setšo ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi ,ge e kaba tsebo yeo, kutollo goba tšhomišo e thomile goba e tlo thuša go goba go bopa karolo ya bophelo bja dimela le diphoofolo ye e akantšwego goba protšeke ya dinyakišišo yeo kgopelo ya tumelelo e amanago le yona;

“tumelelo ya bophelo bja dimela le diphoofolo le go iša ntle mo go kopantšwego” e šupa tumelelo yeo e hlagišitšwego go ya ka karolo ya 88 ya Molawana go išwa ntle ga diswaro tša tlhago tša thutaphedi gore go dirwe bophelo bja diphedi le dimela;

“tumelelano ya phetišetšo ya setlabelo” e ra tumelelano ka mokgwa wa Kgokaganyo ya 7 magareng ga mokgopedi wa phemiti le motho, go akaretša setho sa mmušo goba setšhaba, se dirago goba se fanago ka phihlelelo ya methopo ya tlhago tša thutaphedi yeo kgopelo e amanago le yona;

“NEMA” e ra tumelelo go ya ka Molao wa Bosetšhaba wa Taolo ya Tikologo wa 1998 (Molao wa 107 wa 1998)

“tumelelo” e ra tumelelo ye e filwego go ya ka Karolo ya 7, elego tumelelo ya bophelo bja dimela le diphoofolo, e lego tumelelo ye e kopantšwego ya bophelo bja dimela le diphoofolo le go di iša ka ntle; goba tumelelo ya go iša ntle go yo dira dinyakišišo go ena le go dira dikhuputšo tša dimela le diphoofolo ;

“tsebo goba tšhomišo ya setšo” e ra tšhomišo ya setlwaedi goba tsebo ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi ka setšhaba sa badudi ba kgale, go ya ka melao ye e ngwadilwego goba ye sego ya ngwalwa, ditšhomišo, mekgwa le ditlwaedi tšeo di bonwago ele setšo, di amogelwa le go lemogwa ke bona , le gona e akaretša dikutollo ka ga diswaro tša maleba tša tlhago tša thutaphedi ka setšhaba seo.

Maikemišetšo a Melawana

2. Maikemišetšo a Melawana ye ke-

- (a) go laola gape ga tshepedišo ya tumelelo ye e hlagišitšwego ka go Karolo ya 7 ya Molawana ga bjale ka ge tsela e dirišwa go bophelo bja dimela le diphoofolo go akaretšwa methopo ya tlhago ya thutaphedi goba se išwa ntle go tšwa ka mo nageng sa diswaro tša tlhago tša thutaphedi gore go dirwe kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare goba mohuta ofe kapa ofe wa dinyakišišo le;
- (b) diteng tše di beilwego di dinyakwa le mokgwa wa go arogana dikholego le diphemiti tša phetišetšo ya didirišwa

3. Tšhomišo ya Melawana

- (1) Melawana ye e laola –
  - (a) legato la kutollo le/goba legato la kgwebišano la protšeke ya bophelo bja dimela le diphoofolo;
  - (b) go romelwa ntle ga methopo efe kapa efe ya tlhago ya thutaphedi gore go dirwe bophelo bja dimela le diphoofolo.
  - (c) go romelwa ntle ga diswaro dife kapa tša tlhago tša thutaphedi go tšwa ka mo nageng go yo dirwa ga mohuta ofe kapa ofe wa dinyakišišo .

KGAOLO YA 1

MAEMO AO KA FASE GA WONNA GO KA DIRWAGO DINYAKIŠIŠO TŠE DINGWE NTLE LE TŠA KUTULLO YA DIMELA LE DIPHOFOLO TŠA TŠA GO DIRA DIHLARE

Bophelo bja dimela le diphoofolo

4. (1) Legato la kutollo le/ goba legato la kgwebišano ya protšeke ya bophelo bja dimela le diphoofolo le ka dirwa fela ge go na le tumelelo ya bophelo bja dimela le diphoofolo ye e dirilwego ke Tona .

(2) ge ekaba kgopelo go tumelelo ya go kutullo ya ga dimela dimela le diphoofolo e malebana le go išwa ntle ga diswaro tša tlhago tša thutaphedi e lego tšeo kgopelo e amanago le tšo na, mokgopedi o swanetše a kgopele go Tona

tumelelo ye e kopantšwego ya go kurullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare le go di iša ntle.

(3) Tona a ka fana ka tumelelo ya bophelo bja dimela le diphoofolo goba tumelelo ye e kopantšwego ya bophelo bja dimela le diphoofolo le go di iša dinageng tša ntle ka morago ga ge e dumelelana le dinyakwa tša Melawana ya 8(1) le wa 9(1).

Dinyakišišo ntle le tša Kutullo ya Dimela le Diphoofolo tša go dira dihlare

5. (1) Methopo ya ya tlhago ya thutaphedi e ka išwa ntle go dirwa ga dinyakišišo go e na le kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare go ya ka tumelelo ya go iša ntle ye e filwego ke bolaodi bja kabo ya diphemiti bjo bo hlaotšwego ka go Molawana wa 6.

(2) Tumelelo ya go dira dinyakišišo e ka abiwa go ena le ya bophelo bja dimela le diphoofolo e le bjalo ka karolo ya tumelelo ye e kopantšwego feela ge tumelelo ya kabo e dumelelana le karolo ya 92 ya Molawana .

(3) Pelele go ka fanwa ka tumelelo ya go iša ntle go ka yo dira dinyakišišo go ena le kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare, bolaodi bja kabo bo swanetše go dumelelana le Melawana ya 9(1) le 13(1).

KGAOLO YA 2

TSHEPEDIŠO YA TUMELELO YA BOPHELO BJA DIMELA LE DIHOFOLO LE GO IŠWA NTLE GA METHOPO YA TLHAGO YA DIPHEDI

Karolo ya 1: Bolaodi bja tlhagišo

Tšhupetšo ya bolaodi bja tlhagišo

6. (1) Tona ke molaodi wa tlhagišo –

(a) diphemiti tša kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare, le

(b) diphemiti tše di kopantšwego tša kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlahare le go romelwa ntle, di romelwa ntle ka mabaka a kutullo ya dimela le diphoofolo tša go romelwa ntle.

(2) Molekgotlaphethiši (MEC) o hlopphilwe go ba molaodi wa tlhagišo ya diphemiti tša go romela ntle, ge e ba methopo ya tlhago ya thutaphedi eromelwa ntle go ka yo dirwa ga dinyakišišo go e na le kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlahare, le gona methopo ya tlhago ye eswanetšego di romelwe ntle e kgobokeditšwe, kgobokantšwe goba go beakanywa ka go profense yeo.

(3) Go neelana ga maatla le mediro ke bolaodi bja tlhagišo bo ka dirwa go ya ka dikarolo tša 42 le ya 42A ya NEMA.

Maatla le mediro ya bolaodi bja tlhagišo

7. (1) Bolaodi bja tlhagišo bo swanetše bo sepetše dikgopelo ka moka ka gare go nako ya maleba .

(2) Pele go ka hlagišwa tumelelo go ya ka Melawana ye ,bolaodi bja tlhagišo bo swanetše bo ikgotsofatše gore –

(a) phetho ya modiro wa maleba go diswaro tša tlhago tša thutaphedi di tla šaetšega goba di tla fokotšwa le go lokišwa;

(b) modiro wa maleba o ka se ke wa fokotša diswaro tša tlhago tša thutaphedi go ka tshela bopapetla bjo elego gore bothakga bja tšona bo tla bewa kotseng.

(5) Ge go amogelwa kgopelo ya tumelelo molaodi wa tlhagišo –

(a) o swanetše a gopodišiše ka ga kgopelo ;

(b) a ka nyaka gore mokgopedi goba batšeakarolo bafe kapa bafe go ka hlagiša tshedimošo ya tlaleletšo;

(c). a ka nyaka gore mokgopedi a ikemišetše tekanyetšo ya kotsi go ya ka karolo ya 89 ya Molao goba go ya ka melawana efe kapa efe e tsebišitšwego go ya le ka Molao.

(3) Ka morago ga go fihlelela sephetho sa kgopelo ya tumelelo bolaodi bja tlhagišo ba swanetše –

(a) go tsebiša mokgopedi ka ga sephetho ka mokgwa wa lengwalo ka gare go matšatši a 15 a mošomo ka morago ga ge go dirilwe sephetho;

(b) ge kgopelo e dumeletšwe, hlagiša tumelelo ,lokiša tumelelo, goba go mpshafatša tumelelo gee ka go bjalo, ka gare ga matšatši a 15 a mošomo ka morago ga ge go dirilwe sephetho;

(c) ge kgopelo e latotšwe -

(i) tsebiša mokgopedi ka ga sephetho ka lengwalo ka gare go matšatši a 15 a mošomo ka morago ga ge go dirilwe sephetho ;

(ii) e fa mabaka a go latolwa ; le

(iii) go sedimoša mokgopedi ka ga tokelo ya gagwe ya go ka ipelaetša kgahlanong le sephetho seo go ya ka karolo ya 94 ya Molao le Molawana wa 16.

(4) bolaodi bja tlhagišo bo swanetše go hlokomela ka moka bao ba abetšwego diphemiti go netefatša go obamelwa ga maemo a tumelelo.

Maemo ao baabi ba diphemiti ba ka fanago ka diphemiti ka fase ga wona

8. (1) Tona aka fana ka tumelelo ya bophelo bja dimela le diphoofolo goba tumelelo ye e kopantšwego ya bophelo bja dimela le diphoofolo le go išwa dinageng tša ntle, ge e le gore Tona o kgotsofetše gore –

(a) batšeakarolo ba maleba ba hlaotšwe go ya ka melawana ye beakantšwego ka go karolo ya 82 ya Molao;

- (b) go bile le go utollwa ga tshedimošo ya maleba go batšeakarolo bohle yeo e hlaotšwego;
- (c) mokgopedi o hweditše tumelelano ya motho ofe kapa ofe , go balwa le setho sefe kapa sefe sa mmušo goba setšhaba se se fanago ka phihlelelo go diswaro tša tlhago tša thutaphedi tšeo kgopelo e amanago le tšona , le diphemiti tša phetišetšo le kabagano ya dikholego yeo e dirilwego le batšeakarolo bao;
- (d) mokgopedi o humane tumelelano ya peleng go tšwa go ditšhaba tše di amegilego le go tsenela diphemiti tša go abelana dikholego le ditšhaba tšeo.

(2) go re a ikgotsofatše gore a e kaba go fihleletšwe dinyakwa tša Molao le Melawana ye, Tona a ka nyaka gore mokgopedi wa tumelelo go kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare goba tumelelo ye e kopantšwego ya kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare le go išwa ntle ga tšona gore -

- (a) o laetša gore ke magato a fe a tšerwego go ka hlaola batšeakarolo ;
- (b) o tšea magato a tlaleletšo go ka hlaola batšeakarolo;
- (c) o hlagiša bohlatse bja go bontšha gore tshedimošo ya maleba mabapi le bophelo bja dimela le diphoofolo e utollotšwe go batšeakarolo bao ba hlaotšwego;
- (d) o hlagiša bohlatse bja gore go dumelelanwe pele le batšeakarolo bao ba hlaotšwego.

Karolo ya 2: Kgopelo ya diphemiti

Mokgopedi

- 9. (1) Go ya ka Molao tumelelo e ka hlagišwa go –
  - (a) Motho wa semolao yo a ngwadišitšwego go ya ka molao wa Afrika Borwa;
  - (b) Motho wa nama, yo e lego moagi wa Afrika Borwa goba ele modudi wa go ya go ile ka Afrika Borwa;

- (c) Motho wa semolao yo a sego a ngwadišwa go ya ka molao wa Afrika Borwa goba motho wa nama yo e sego moagi wa Afrika Borwa goba modudi wa go ya go ile wa Afrika Borwa, ge eba motho wo wa semolao goba modudi wa dinaga di šele a dirile kgopelo ka go hlakanela le motho wa semolao goba motho wa nama yo a šupilwego ka go temana ya (a) go ba ya (b) ka mo godimo

(2) Mokgopedi wa tumelelo o swanetše go -

- (a) a utolle ge, go lebeletšwe methopo ya tlhago ya thutaphedi yeo e lego gore kgopelo e amana le yona –

(i) kgopelo efe kapa efe ya tumelelo yeo go ya ka Molao goba go ya ka tlhakamolao efe kapa efe yeo e tlišitšwego go bolaodi bofe kapa bofe le ge ekaba peleng goba gotee le kgopelo ya bjale, le

(ii) gore a kgopelo yeo e latotšwe goba e amogetšwe go e sa fegilwe:

- (b) ge eba bophelo bja dimela le diphoofolo e latela dinyakišišo go ena le bophelo bja dimela le diphoofolo kamanong le diswaro tša tlhago tša thutaphedi te kgopelo e amanago le tšona, e tšweletša tlhago ya dinyakišišo le ditiragalo tšeo di tlogo ka morago ga kgopelo ya tumelelo ya bophelo bja dimela le diphoofolo.

Tshepetšo ya kgopelo

10. (1) Kgopelo ya tumelelo go bophelo bja dimela le diphoofolo e swanetše e išwe go Tona le gona e swanetše go –

(a) ba ka mokgwa wa Karolo ya 1 ya Kgokaganyo ya 2 ya Melawana ye;

(b) ba le tshedimošo ye mmalwa go ka kgontšha Tona go dira tekolo ya maleba.

(2) Kgopelo ya tumelelo ye e kopantšwego ya kutullo ya dimela le diphoofolo le go išwa ntle e swanetše e išwe go Tona le gona e swanetše go-

(a) Ba ka mokgwa wa Karolo ya 1 le ya 2 ya Kgokaganyo ya 2 ya Melawana;

(b) E na le tshedimošo ya maleba go ka kgontšha Tona go dira tekolo ya maleba.

(3) ge eba diphemiti tša go fetišetšwa ga ditlabele goba diphemiti tša go arolelana dikholego di nyakwa ke Molawana, modiradikgopelo wa tumelelo ya kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare goba tumelelo ye e kopantšwego ya kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare le go išwa ntle e swanetše e kopantšhwe le kgopelo yeo ya tumelelo-

(a) Go itlama go diphemiti tša phetišetšo ya ditlabele goba diphemiti tša go arolelana dikholego ge eba diphemiti tšeo di rumilwe, goba

(b) ge eba ga gwa ba bonolo go ruma diphemiti tšeo, kgopelo ya go tsenwa gare ke Tona gore go kgone go rerišanwa ka diphemiti tšeo go ya le ka Karolo ya 82(4)(b) ya Molawana.

(4) Kgopelo ya tumelelo ya go romela ntle go ka yo dira dinyakišišo go ena le go kutullo ya ga dimela le diphoofolo e swanetše e tlišwe go Molekgotlaphethiši(MEC) yo a hlaotšwego ka go molawana wa 6(2) le gona e swanetše-

(a) goba ka mokgwa wa Kgokaganyo ya 3 go Melawana ye;

(b) e be le tshedimošo ye mmalwa go ka kgontšha MEC go dira tekolo ya maleba.

Karolo ya 3: Go fa diphemiti le diteng tša diphemiti

Diphemiti tša bophelo bja dimela le diphoofolo

11. (1) Tumelelo ya go kutullo ya dimela le diphoofolo e ka abiwa feela ge-

(a) Tona a dumelelane le diphemiti dife kapa dife tša phetišetšo ya ditlabele goba diphemiti tša go abelana dikholego tše di nyakwago ke Molawana le gona di išitšwe go Tona, le

(b) tefelo ye e ka se bušetšwego morago yeo e šupilwego ka go Kgokaganyo ya 1 e lefilwe.

(2) tumelelo ya bophelo bja dimela le diphoofolo e swanetše -

(a) e be ka mokgwa wa Kgokaganyo ya 4 ya Melawana ye;

(b) hlaloša nako yeo ka yona tumelelo e tlogo go šoma

(c) hlaloša methopo ya tlhago ya thutaphedi yeo e balwago;

(d) hlaloša bontši bja methopo ya tlhago ya thutaphedi yeo e balwago;

(e) hlaloša mothopo wa tlhago ya thutaphedi;

(f) e be gore di abilwe go ya ka maemo a o a hlathollotšwego ke Tona, maemo a swanetše go akaretša -

(i) tšhelete ka moka yeo e swanetšego go lefelwa ke batšeakarolo go ya ka tumelano ya kabelano ya dikholego e swanetše go lefelwa ka go Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le diphoofolo tša go dira dihlahare, bjale ka ge go nyakega go ya ka karolo ya 85(1) ya Molao;

(ii) moswari wa phemiti o swanetše gore ka ngwaga a tliše pego ya seemo go Tona go ya le ka mokgwa wo o hlalositšwego ke Tona;

(iii) moswari wa phemiti o swanetše go lefela ditshenyegelo tša go homotša goba go hlatlola go seabe se se ka bago se hlotšwe ke kutullo ya dimela le diphoofolo go tikologo, go ya ka karolo ya 28 ya NEMA, le

(iv) diswaro tša tlhago tša thutaphedi tše di nyalelanago le tumelelo di ka se ke tša rekišwa, newa goba go fetišetšwa go leloko la boraro ka ntle le tumelelo ka e ngwadilwego go tšwa go Tona.

Diphemiti tša go iša ntle le tša kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare

12. (1) Tumelelo ye e kopantšwego ya bophelo bja dimela le diphoofolo le go romelwa ntle e tla abiwa feela ge eba Tona o kgotsofetše ka gore go rwalelwa ntle ga diswaro tša tlhago ša thutaphedi e dirwa ka lebaka la ditlhologelo tša setšhaba, go balwa le –

- (a) le pabalelo ya maphelo ka go fapana ka Afrika Borwa ;
- (b) kaonafatšo ya tša boiphedišo ka Afrika Borwa; goba
- (c) go kgontšha tsebo ya mahlale le bokgoni bja theknolotši go batho le mafapa a Afrika Borwa.

(2) tumelelo ye e kopantšwego ya bophelo bja dimela le diphoofolo le go rwalelwa ntle e swanetše –

- (a) go ba ka mokgwa wa Kgokaganyo ya 5 ya Melawana ye;
- (b) go hlaloša nako yeo tumelelo ye e tlogo go šoma;
- (c) go hlaloša diswaro tša tlhago tše thutaphedi tše di amegago;
- (d) go hlaloša bontši bja methopo ya tlhago ya thutaphedi tše di balwago;
- (e) go hlaloša mothopo wa tlhago ya thutaphedi tše di balwago;
- (f) go fiwa go ya ka maemo a o a laoletšwego ke Tona, e lego maemo ao a akaretšago -
  - (i) tšhelete ka moka e e swanetšego go lefelwa ke batšeakarolo go ya le ka tumelelano ya kabagano ya dikholego e swanetše e lefelwe go Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare, bjalo ka ge go nyakega go ya ka karolo ya 85(1) ya Molao;
  - (ii) moswari wa tumelelo o swanetše gore ka ngwaga a tliše pegu ya seemo go Tona ka mokgwa wo o laoletšwego ke Tona.

- (iii) moswari wa tumelelo o tla lefela ditshenyagalelo tša go homotša goba go lokiša seabe seo bophelo bja dimela le diphoofolo e bilego le sona go tikologo, go ya le ka karolo ya 28 ya NEMA; le
24. (iv) diswaro tša tlhago tša thutaphedi tšeo tumelelo e nyalelanago le tšona di ka se ke tša rekišwa, goba go newa le ge e kaba go fetišetšwa go motho la boraro ka ntle le tumelelo ka lengwalo go tšwa go Tona.

Tumelelo ya go iša ntle gore go dirwe dinyakišišo go e na le go kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare

13. (1) Tumelelo ya go romela ntle go ka yo dira dinyakišišo go ena le go dira bophelo bja dimela le diphoofolo e ka abiwa feela ge boalodi bja kabo ya diphemiti ba hlaotšwe ka go Molawana wa 6 wa gore go romelwa ntle ga diswaro tša maleba tša tlhago go thutaphedi e dirwa go ya le ka dikgahlego tša setšhaba, go akaretšwa –

- (a) pabalelo ya maphelo a go fapana ka Afrika Borwa;
- (b) kaonafatšo ya moruo ka Afrika Borwa;goba
- (c) go kgontšha tsebo ya mahlale le bokgoni bja theknolotši go batho le mafapa ka Afrika Borwa.

(2) Tumelelo ya go išwa ntle ga diswaro tša tlhago tša thutaphedi go ka yo dira dinyakišišo go ena le go dira bophelo bja dimela le diphoofolo—

- (a) e swanetše go ba ka mokgwa wa Kgokaganyo ya 6 ya Melawana ye;
- (b) e laetše nako yeo e tlogo go šoma;
- (c) e laetše methopo ya tlhago ya thutaphedi tše di akaretšwago;
- (d) e laetše methopo ya tlhago ya thutaphedi tše di akaretšwago;
- (e) e laetše mothopo wa tlhago waa thutaphedi; le

- (f) e swanetše e abiwe go lebeletšwe maemo a a latelago -
- (i) diswaro tša tlhago tša thutaphedi tšeo tumelelo ye e amanago le tšona, di ka šomišwa feela ge go dirwa dinyakišišo tšeo e sego tša kgwebo bjale ka ge go laeditšwe go tumelelo;
  - (ii) methopo ya tlhago y thutaphedi tšeo tumelelo e amanago le tšona di ka se ke tša šomišwa go bophelo bja dimela le diphoofolo;
  - (iii) moswari wa tumelelo o swanetše go lefela ditshenyagalelo tša go fokotša le go lokiša seabi se se dirilwego ke go rwalelwa ntle go tikologo, go ya le ka kgaolo ya 28 ya NEMA;
  - (iv) diswaro tša tlhago tša thutaphedi tšeo tumelelo e amanago le tšona di ka se ke tša rekišwa, newa goba go fetišetšwa go motho o mongwe ntle le tumelelano ka lengwalo go tšwa go molaodi wa kabo, e lego tumelelo yeo e ka se ke go ya abiwa ge eba motho yo o mongwe o ikemišeditše go šomiša diswaro go ka dira bophelo bja dimela le diphoofolo, le gore
  - (v) moswari wa tumelelo o swanetše gore ngwaga ka ngwaga goba ka dinako tše di akantšwego bjale ka ge di lamoletšwe ke bolaodi bja kabo, a tliše pego ya seemo go bolaodi bja kabo go ya le ka mokgwa wo o laoletšwego ke bolaodi bja kabo.

Karolo ya 4: Boipiletšo

Diphetho tšeo go ka dirwago boipiletšo kgahlanong le tšona

14. (1) mokgopedi a ka dira boipiletšo go ya le ka karolo ya 94 ya Molao, go sephetho sa –

- (a) go latolwa ga tumelelo;
- (b) go bea maemo a tumelelo ao elego a tlaleletšo go maemo a go šoma ao a swanetšego go bewa go ya ka Melawana ye ;
- (c) Go fediša tumelelo.

Tshepedišo ya boipiletšo

15. (1) Boipiletšo bo swanetše bo dirwe go Tona ka gare go matšatši a 30 a ge mokgopedi a tsebešitšwe ka ga sephetho seo a dirilego boipiletšo kgohlanong le sona.

(2) Batšeakarolo bao ba nago le kgahlego go boipiletšo ba swanetše ba fiwe kopollo ya boipiletšo le gona ba swanetše ba tsebišwe gore ba na le matšatši a 15 go tloga go letšatši la tsebišo go ka dira ditlhagišo malebana le boipiletšo go Tona.

(3) Boipiletšo bo swanetše bo –

(a) beakanya mabaka ao boipiletšo bo dirilwego godimo ga ona;

(be) batšeakarolo bao ba nago le kgahlego go boipiletšo ba swanetše ba hlaolwe le gona ba hlagiše bopaki bja gore kopollo ya boipiletšo e abetšwe batšeakarolo ka moka; le

(c) go sepetšwa le tšhelete ye eka se lefelwego morago ye e hlalošitšwego ka go Kgokaganyo ya 1

KGAOLO YA 3

DITUMELELANO TŠA PHETIŠETŠO YA DITLABELE, DITUMELELANO TŠA GO ABELANA DIKHOLEGO LE TAOLO YA SEKHWAMA SA TRASETE YA KUTULLO YA DIMELA LE DIPHOOFOLO TŠA GO DIRA DIHLARE

Karolo ya 1: Diphemiti

Ditumelano tša phetišetšo ya ditlabele

16. (1) Bao ba amegago go tumelano ya go fetišetšwa ga ditlabele ke bakgopedi le batšeakarolo bjale ka ge go hlalošitšwe ka go ditemana tša 82(a) le (be) tša Molawana wo o abago go ba o fago phihlelelo go diswaro tša tlhago tša thutaphedi tšeo kgopelo e amanago le tšona .

(2) Tona o swanetše a dumelele diphemiti ka moka tša go fetišetšwa ga ditlabelo goba phetošo efe kapa efe go diphemiti tšeo, go ya le ka karolo ya 84(2) ya Molawana.

(3) Tumelelano ya go fetišetšwa ga ditlabelo e swanetše go ba ka sebopego sa Kgokaganyo ya 7 le go bale tshedimošo yeo e šupilwego ka go karolo ya 84(1)(be) ya Molawana.

Diphemiti tša kabelano ya dikholego

17. (1) Bao ba amegago go tumelelano ya go arolelana dikholego ke modira dikgopelo le batšeakarolo bao ba šupilwego ka go karolo ya 82(1)(a) le (be) ya Molawana.

(2) tumelelano ya go arolelana dikholego e swanetše go ba ka sebopego Kgokaganyo ya 8 le go obamela karolwana ya 83(1) le ya (2) ya Molawana,

(3) Pele go ka dumelelwa tumelelano ya go ka arolelana dikholego goba tokišetšo ya tumelelano yeo, Tona –

(a) o swanetše a kgotsofale gore tumelelano ke ye e lokilego le go lekalekana go maloko ka moka;

(be) a ka rerišana le motho ofe kapa ofe yo a nago le bokgoni bja go ka fana ka boeletši bja tša theknolotši go tumelelano; le

(c) a ka mema setšhaba go ka dira ditshwaelo mabapi le tumelelano feela ge e ba ga go na le tshedimošo ya sephiri yeo e ka go phatlalatšwa.

(4) Tona a ka latola go dumelelana le tumelelo ya go arolelana dikholego ka ntle le ge tumelelano yeo e ka dira kabo yenngwe ya -

(a) go kgontšha tsebo ya tša mahlale le bokgoni bja theknolotši go batho, go dikarolo tša mmušo goba ditšhaba tša kgale go ka boloka, šomiša le go kaonafatša diswaro tša tlhago tša thutaphedi; goba

(be) modiro ofe kapa ofe wo o godišago go boloka, go šomiša le go kaonafatšwa ka mo go sa felego ga diswaro tša maleba tša tlhago go tša thutaphedi.

(5) Baswari ba diphemiti ba swanetše ba tliše kopollo ya diphemiti ka moka tša karolelano ya dikholego go Molaodipharephare tekano ya kgwedi morago ga tumelelano goba tekano ya kgwedi go ditokišetšo dife kapa dife go tumelelano yeo e romilwego.

Mediro ya Moswari wa tumelo

18. (1) Moswari wa tumelelo ya dinyakišišo tša bophelo goba tumelelo ye e kopantšwego ya dinyakišišo tša bophelo le go romelwa ntle.

(a) tsebiša Molaodipharephare ge tšhelete e swanetšego gore e lefelwe ke batšekarolo bjale ka ge go bontšitšwe ka go tumelelano ya go arolelana dikholego e tla fetišetwa ka go goba go lefelwa go Sekhwama sa trasete go Nyakišišeng ga bophelo;

(b) tsebiša batšakarolo bao ba swanetšego ke go humana dikholego tša ditšhelete go ya le ka tumelelano ya gore tšhelete e fetišeditšwe goba e lefetšwe ka go Sekhwama sa Kholofetšo go Dinyakišišo tša bophelo.

Karolo ya 2: Taolo ya Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le Diphoofole tša go dira dihlare

Taolo ya Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le Diphoofole tša go dira dihlare

19. (1) Go ya ka karolo ya 85(1) ya Molawana, tšhelete ka moka e tšwago go diphemiti tša go arolelana dikholego le go lefelwa ke batšekarolo e swanetše e lefelwe go Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le Diphoofole tša go dira dihlare.

(2) Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le Diphoofole tša go dira dihlare se tla laolwa go ya le ka Melawana ya Matlotlo yeo e hlagišitšwego go ya ka Molao wa Taolo ya Ditšhelete tša Mmušo wa 1999 (Molao wa 1 wa 1999).

(3) Go mohola wa go ka momagana le Bolaodi bja Ditšhelete –

- (a) tumelelano efe kapa efe ya go arolelana dikholego e swanetše e bonwe bjalo ka setlabelo sa kholofelo seo se hlalošago ka botlalo mohola wo o ikgethilego wo ka ona tšhelete yeo e hweditšego ke Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le Diphoofolo tša go dira dihlare e ka šomišwago ka gona;
- (b) Molaodipharephare o rwele maikarabelo a go hlokomela le go šomiša tšhelete ka moka ka mokgwa wa maleba yeo e amogetšego ke Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le Diphoofolo tša go dira dihlare go ya le ka tumelelano ya maleba go arolelana dikholego;
- (c) Molaodipharephare a ka lefiša tefo ya go kwagala go tshepetšo ya tšhelete ye e amogetšwego go ya le ka tumelelano ya go arolelana dikholego;

(4) Molaodipharephare o tla –

- (a) tsebiša balaodi ka moka ba ditlhagišo ka ga ditshwanelo tša pankha tša Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le Diphoofolo tša go dira dihlare, gore ke dintlha dife di swanetšego go neelwa baswari ba diphemiti ge go abiwa diphemiti
- (b) a eletše maloko ka ga tumelelano ya –
  - (i) tšhelete efe goba efe ye e amogetšwego go ya ka tumelelano;
  - (ii) tšhelete ye e swanetšego go lefela ke batšeakarolo go ya ka tumelelano; le
- (c) phatlalatša ditšhelete ka moka tše di amogetšwego go ya le ka tumelelano ya maleba ya go arolelana dikholego.

(5) Go ya le ka seka molawana wa (4) ditaelo tša Molaodipharephare di ka lokollwa ka ngwaga ka ntle lege dinako tše di fapanego di ka –

- (a) laetšwa ka go tumelelano ya maleba ya go arolelana dikholego; goba
- (b) go dumelelanwe magareng ga Molaodipharephare le bao ba amegago go tumelelano ya go arolelana dikholego.

(6) Ge eba go na le ka mokgwa o mongwe go ka bago le tšhelete ya tlaleletšo ka go Sekhwama sa Trasete ya Kutullo ya Dimela le Diphoofolo tša go dira dihlahare yeo e sa swanelago go lefelwa go mang goba mang, Molaodipharephare o swanetše go šomiša tšhelete go o mongwe goba wa e mengwe ya mehola ye e latelago: -

- (a) go lota diswaro tša tlhago tša thutaphedi ;
- (b) go thekga tšwetšopele ya dinyakišišo go diswaro tša tlhago tša thutaphedi;
- (c) go aga bokgoni go ditšhaba tša kgale –
  - (i) bjale ka ditokelo tša bona go ya ka Molawana; le
  - (ii) go ba kgontšha go ka tsenela dipoledišano tša diphemiti tša go arolelana dikholego tša maswanedi le go lekalekana;
- (d) go kgontšha tsebo ya tša mahlale le bokgoni bja theknolotši go ka lota, šomiša, le go kaonafatša methopo ya tlhago ya thutaphedi; goba
- (e) modiro ofe kapa ofe wo o hlatlošago go lotwa, go šomišwa ga lalele le go kaonafatšwa methopo ya tlhago ya thutaphedi go re go holege Afrika Borwa.

(7) Ga go bonolo, ka lebaka lefe goba lefe, go ka lefela mongwe le mongwe tšhelete ye ba e kolotwago go ya le ka tumelelano ya go arolelana dikholego, Molaodipharephare o tla –

- (a) nyakišiša ga eba go na le motho yo mongwe yo goba mokgatlo wo tšhelete e swanetšego go lefelwa go wona go ya ka molao ;
- (b) ge go se na motho yo a ka hlaolwago goba motho yo a swanetšego go lefelwa tšhelete, rerišana le sehlopha sefe kapa sefe go tumelelano ya maleba bjalo ka go phatlalatšo ya thelete yeo le gona ka morago ga moo phatlalatša tšhelete ka tshwanelo le go lekalekana go batšeakarolo bao ba šetšego; ge ge eba ba gona;

- (c) ge go se na batšeakarolo ba bangwe, phatlalatša tšhelete go ya le ka molawana wa (6).

KGAOLO YA 4

KAKARETŠO

Melato

20. Motho o bonwa molato ge e le gore motho yo –

(a) ntle le tumelelo -

(i) o dira dinyakišišo tša kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare tša go akaretša methopo ya tlhago ya thutaphedi;

(ii) go romelwa ntle go tšwa ka mo nageng ga diswaro dife kapa dife tša tlhago tša thutaphedi go ka yo dira kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare goba dinyakišišo dife kapa dife;

(b) diragatša modiro wo o swanetšego go dirwa go ya le ka ge tumelelo e filwe go ena le go maemo afe kapa afe ao a lego kgahlanong le seo tumelelo e lego mabapi le sona;

(c) dumelela motho ofe kapa ofe go ka dira goba go tlogela go dira selo sefe goba sefe seo e lego molato go ya ka melawana ye;

Dikotlo

21. (1) Motho yo a bonwego molato go ya le ka molawana wa 20 kotlo ya gagwe ke –

(a) go golegwa tekano ya mengwaga ye mehlano;

(b) tefišo ya maleba; goba

(c) bobedi bja kgolego le tefišo.

(2) Tefo go ya le ka sekamolawana(1) e ka se fete palo ye e laoletšwego go ya ka Molawana wa Tokišo ya Ditefo wa 1991(Molao wa 101 wa 1991)

Ditlhagišo tša lebakanyana

22. (1) Go latela sekamolawana wa (2) le wa (3), motho yo mongwe le o mongwe yo a amegago ka go thakgoleng ga Melawana ye go protšekta ya go nyakišiša bophelo, a ka tšwela pele ka protšekta yeo e sa letetšego go Abelwa Tumelelo ya go nyakišiša bophelo.

(2) Motho yo a amegago ka go protšekta ya go nyakišiša bophelo yeo e šetšego thomile go šoma, o swanetše gore a re ka gare ga dikgwedi tše tshelago tša Melawana di thoma go šoma, a tliše kgopelo ya Tumelelo ya go nyakišiša bophelo go Tona go ya le ka Karolo ya 2 ya Melawana ye.

(3) Ge eba protšekta ya dinyakišišo tša bophelo e šetše e thomile e akaretša dikgahlego tša batšeakarolo tše go nyakegago gore di šireletšwe ke karolo ya 82 ya Molawana, modira dikgopelo tša go nyakišiša ka ga bophelo o swanetše –

(a) go rerišana le go tsenela diphemiti tša go arolelana dikholego le batšeakarolo bao ba hlaotšwego;

(b) kopantšha le kgopelo ya Tumelelo ya go dira dinyakišišo tša bophelo ye e tlišitšwego go Tona go ya le ka seka molawana sa (2) –

(i) diphemiti tša go arolelana dikholego tše di tsenetšwego ke batšeakarolo; goba

(ii) kgopelo ka lengwalo ya go ka tsenwa gare ke Tona go ka le hola go rerišana ka diphemiti tše, go ya ka karolo ya 82(4)(b) ya Molawana, ge go se gwa ba bonolo go ka ruma diphemiti tša go arolelana dikholego gare ka dikgwedi tše pedi bjale ka ge go hlalošitšwe ka go molawana wa (2).

(4) protšeke ya go nyakišiša Kutullo ya Dimela le Diphoofole tša go dira dihlare yeo e šetšego e thomile-

(a) e swanetše e emišwe ge e le gore –

(i) kgopelo ya phemiti ya Kutullo ya Dimela le Diphoofole tša go dira dihlare e gannwe;

(ii) tumelano ya go arolelana dikholego ga se ya rungwa ga e nyake go tsenwa gare ke Tona;

(b) e ka tšwela pele ge eba e abetšwe tumelano ya go dira dinyakišišo tša bophelo, e laolwa ke maemo ao a bontšitšwego ka gare ga tumelano yeo.

Thaetlele ye kopana le Mathomo

23. Melawana ye e bitšwa Melawana ya Kutullo ya Dimela le Diphoofole tša go dira dihlare, phihlelele le kabelano ya Dikholego , 2008 gomme e tlile go thoma go šoma ka letšatši leo le beilwego ke Tona ka tsebišo ka Kuranteng ya Mmušo.

KGOKAGANYO YA 1

DITEFELO TŠEO DI KA SE BUŠETŠWEGO MORAGO TŠE DI LAEDITŠWEGO

1. Ditefelo tša phemiti

1.1. Phemiti ya Kutullo ya Dimela le Diphoofole tša go dira dihlare (Molawana wa 11) R5 000

1.2. Phemiti ye e Kopantšwego ya Diišwantle ya Kutullo ya Dimela le Diphoofole
tša go dira dihlare (Molawana wa 12) R5 200

1.3. Phemiti ya go romela ntle bakeng sa go dira dinyakišišo go e na le go
kutullo ya dimela le diphoofole tša go dira dihlare (Molawana wa 13)
R 100

2. Boipiletšo go ya ka Molawana wa 15

Tefelo ya go dira boipiletšo R50

KGOKAGANYO YA 2

KAROLO YA 1: KGOPELO YA PHEMITI YA KUTULLO YA DIMELA LE DIPHOOFOLO TŠA GO DIRA DIHLARE

KAROLO YA 2: KGOPELO YA PHEMITI GO IŠA NTLE KA MABAKA A KUTULLO YA DIMELA LE DIPHOOFOLO TŠA GO DIRA DIHLARE

Ditemošo tša ge o tlatša foromo:

1. Ge o dira dikgopelo tša tumelelo ya go ka dira dinyakišišo tša bophelo le gona ga wa ikemišetša go ka iša ntle diswaro tša tlhago ta thutaphedi, go nyakega feela go re o tlatše karolo ya pele sa foromo ye.
2. Ge o dira dikgopelo go tumelelo ye e kopantšwego ya go dira dinyakišišo tša bophelo le go rwalela ka ntle, o swanetše go tlatša seripa sa 1 le sa 2 tša foromo ye.
3. Ge eba sekgoba sa foromo ye se a hlaela, tshedimošo ya tlaleletšo e swanetše e dirwe go ditlemagantšho.

MOHUTA WA TUMELELO WO O DIRILEGO DIKGOPELO TŠA YONA

(Kgetha lepokisi)

phemiti ya kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira

dihlare:

Tumelelo ye e kopantšwego ya nyakišišo ya bophelo

le go romela ntle:

**KGATO YA PROTŠEKE YA KUTULLO YA DIMELA LE DIPHOFOLO TŠA
GO DIRA DIHLARE (Swaya lepokisana la maleba)**

Kgato ya kutullo:

Kgato ya go dira kgwebo:

**KAROLO YA 1: PHEMITI YA KUTULLO YA DIMELA LE DIPHOOFOLO
TŠA GO DIRA DIHLARE**

MOKGOPEDI

**Ge eba modiradikgopelo ke motho wa semolao tlatša ditemana tša 1 – 7
ka mo fase**

1. Maina ka botlalo a lefapa goba mokgatlo :

---

2. Na mokgatlo wo wa semolao o ngwadišitšwe ka Afrika Borwa? EE/AOWA

---

3. Ge eba go bjalo, hlagiša nomoro ya boingwadišo ya mokgatlo wo go tšwa ka
Afrika Borwa:

---

4. Ge eba ga go bjalo , ke naga efe mokgatlo wo o ngwadišitšwego le yona le
gona efa nomoro ya boitšhupo:

---

5. Efa dinomoro tša boikgokaganyo ka botlalo tša mokgatlo (go akaretšwa tša
tšhupo ya poso/lefelo, mogala, fekse le e-meile):

---

6. Leina le motho yo go ka ikgokagantšhwago le yena ka mokgatlong(le
kopantšhwe le kopollo ya pukwana ya boitsebišo yeo e filwego bohlatse):

---

7. Maemo a motho yo go ka ikgokagantšhwago le yena :

Ge eba modiradikgopelo ke motho wa nama tlatša ditemana tša 8 - 12 ka mo fase

8. Leina la modiradikgopelo :

---

9. Nomoro ya pukwana ya boitsebišo ya modiradikgopelo(gape e kopantšhwe le kopollo ya pukwana ya boitsebišo ye e filwego bohlatse):

---

10. Efa dinomoro tša go ikgokagantšha tša modiradikgopelo (go akaretšwa tšhupo ya poso/lefelo, mogala le e-meile) :

---

11. A ekaba modiradikgopelo ke leloko la mokgatlo?

EE/AOWA

12. Ge eba go bjalo , efa leina le dinomoro tša go ka ikgokagantšha le mokgatlo (go akaretšwa leina la motho yo go ka ikopantšhwago le yena , tšhupo ya poso/lefelo, mogala, fekse le e meila):

Karolo ye ka moka ga yona e swanetše go tlatšwa ke badira dikgopelo ka moka

13. Maina le dinomoro tša boikgokaganyo go akaretšwa tšhupo ya poso/lefelo, mogala, fekse le e-meile) tša badirišani mmogo ka moka:

---

14. dinomoro tša dipukwana ya boitsebišo tša badirišani mmogo ba bangwe(gape di kopantšhwe le dikopollo tša dipukwana ya boitsebišo tšeo di filwego bohlatse):

---

15. Maina le dinomoro tša go ikgokagantšha (go akaretšwa tšhupo ya poso/lefelo, mogala, fekse le e-meile) tša batho bao ba tlogo go sepetša protšeke ya go dira dinyakišišo tša bophelo:

---

16. dinomoro tša pukwana ya boitsebišo tša batho bao ba tlogo go sepetša protšekta ya dinyakišišo tša bophelo(gape di kopantšhwe le Dikopollo tša pukwana ya boitsebišo tšeo di filwego bohlatse):

---

17. A e kaba go na le bathekgi ba mašelang ba boditšhabatšhaba bao ba lefelago protšekta ye? Ee/Aowa

18. Ge eba go bjalo e fa maina a bona le dinomoro tša go ikgokagantšha (go balwa leina la motho yo go ka go ikgokagantšhwa le yena, tšhupo ya poso/lefelo, mogala, fekse le e-meile):

---

19. Na e kaba go na le bathekgi ba mašelang go tšwa ka Afrika Borwa bao ba thekgago protšekta ye ka mašelang? Ee/Aowa

20. Ge eba go bjalo, efa maina a bona le dinomoro tša go ikgokagantšha (go akaretšwa leina la motho yo go ka ikgokagantšhwago le yena, tšhupo ya poso/lefelo, mogala, fekse le e-meile):

METHOPO YA TLHAGO YA THUTAPHEDI

21. Beakanya methopo ya tlhago ya thutaphedi tšeo tumelelo e lego mabapi le tšona, moloko wa tšona, mohuta, le karolo ya sephedi seo se tlogo go kgoboketšwa, bontši bja diswaro tšeo di tlogo go kgoboketšwa goba go hwetšwa le lefelo goba mothopo wo go ona diswaro dife kapa dife di tlogo go hwetšwa goba go kgoboketšwa.

Mohuta wa sephedi	Moloko goba mohuta (maina a tlwaelegilego le a mahlale)(ge go kgonega)	Karolo ya diphedi seo se tlogo go kgoboketšwa	Bontši	Tshedimošo ka botlalo ya lefelo(Dipalo palo tša GIS ge go kgonega)
Mohlala: Semela	Sekgopha sa ferox	Matlakala	6 kg	....

DINYAKIŠIŠO TŠA PELENG LE DIKGOPELO TŠA DITUMELELO

22. Go lebeletšwe diswaro tša tlhago tša thutaphedi tše beakantšwego ka mo godimo, a ekaba go bile le kgopelo efe kapa efe ya tumelelo go ya le ka Molawana goba go ya le ka melao ye mengwe le ye mengwe ye e tlišitšwego, e kaba peleng goba mmogo le kgopelo ye? Ee/Aowa

23. Ge eba go bjalo, a ekaba tumelelo e filwe ,go ba e latoletšwe goba e sa fegilwe?

---

24. Ge eba tumelelo e abilwe, efa tše di latelago le go sepetšwa le kopollo ya tumelelo.

Nomoro ya tumelelo	Molaodi wa kabo	Letsatši le e abilwego ka lona

25. Ge eba kgopelo e sa fegilwe, efa nomoro tšhupetšo ya bolaodi bja ditlhagišo:

KUTULLO YA TSHEDIMOŠO

26. A ekaba didirišwa ka moka tša tshedimošo di utollotšwe go motho mang kapa mang, mokgatlo wa mmušo goba wa setšhaba ka go aba goba go fana ka phihlelelo ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi le go setšhaba se fe kapa se fe sa peleng se se hlaotšwego sa go ba le tsebo ya tša setšo go ba tšhomišo ya diswaro tše tša tlhago tša thutaphedi? EE/AOWA

27. Fahlelela karabo ya gago go temana ye ya ka godimo ka go beakanya tshedimošo ka moka ye e utolotšwego.

BATŠEAKAROLO

LEMOGA: Ge motho o mongwe, mokgatlo wa mmušo goba wa setšhaba o nyakega gore o fane ka goba go aba phihlelelo ya diswaro tša tlhago ta thutaphedi , go dumela ga bona go swanetše go humanwe ga

mmogo le tumelano ya go phetišetšo ya ditlabele(MTA) ka mokgwa wa Kgokaganyo ya 4 le tumelano ya go arolelana dikholego(BSA) ka mokgwa wa Kgokaganyo ya 5 e swanetše e kopantšhwe le kgopelo ye.

28. Hlaola motho,mokgatlo wa mmušo goba setšhaba wo tumelo ya bona e nyakegago le gona le gona ka go mohlala o foe kapa ofe o bontšhe ga ekaba MTA le BSA di rumile polelo le bona. Ditumelano tše di swanetše kopantšhwa le kgopelo ye.

Moabi wa phihlelelo	MTA e rumilwe le go kopantšhwa?	BSA e rumilwe le go kopantšhwa ?

TEMOŠO: Ge eba go na le setšhaba goba ditšhaba tša peleng tše di hlaotšwego,tmelelano ya go arolelana (BSA) go ya le ka Kgokaganyo ya 5 e swanetše e rungwe le setšhaba goba ditšhaba tše le gona e kopantšhwe le kgopelo ye.

29. Ke magato afe a tšerwego go ka hlaola ditšhaba tša peleng bao tsebo goba tšhomišo ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi yeo kgopelo ye e nyalelanago le yona, nka bego ba thomišitše goba go iša letsogo go bophelo bja dimela le diphoofolo ye e šišintšwego. _____

_____

_____

_____

30. Tlhalošo/tlhago ya tšhomišo ya tsebo ya setšo goba ka molomo goba tokumente; _____

_____

_____

_____

31. Efa ditšhaba dife kapa dife tše di hlaotšwego le gona go efe kapa efe o bontšhe ge eba BSA e rumilwe le bona le gore a na tumelelo yeo e kopantšwe le kgopelo.

Setšhaba sa peleng	A e kaba BSA e rumilwe?	A ekaba BSA e kopantšwe ?

32.A e kaba go na le diphemiti tšeo di dirilwego mabapi le diswaro tšsa tlhago tša thutaphedi tšeo mekgatlo yeo e dirišanago bao e sego batšeakarolo go ya ka Molawana? EE/AOWA

33. Ga eba go bjalo ,a ekaba diphemiti tšeo di utollotšwe go –

33.1.motho ofe goba,mokgatlo wa mmušo goba setšhaba/ditšhaba wo goba bao ba abago phihlelelo ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi? EE/AOWA

33.2. setšhaba/ditšhaba tša peleng tšeo di nago le tsebo goba tšhomišo ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi? EE/AOWA

34.A e kaba go na le thušo ye e nyakegago go tšwa go bolaodi bja kabo go ka ruma diphemiti tša maleba? EE/AOWA

35. Ga eba go bjalo, hlaloša ka mokgwa wo thušo e nyakegago le gore goreng e nyakega.

TŠHIŠIŠO YA PROTŠETA

36.Tšhišinyo ka botlalo ya protšekta e swanetše e kopantšhwe le kgopelo e e beakantšego tše di latelago –

36.1. Maikemišetšo a protšekta ya go nyakišiša bophelo;

36.2. dikholego tše di tlogo go hlolwa ke protšekta;

36.3. mokgwa wo o beetšwego;

36.4. nako ye e beetšwego (mohlala.nako ye e nyakegago ya go šoma ga tumelelo);

36.5 šedi efe kapa efe e swanetšego go elwa hloko mabapi le tikologo go akaretšwa le seabi seo go kgoboketšwa ga diswaro tša tlhago tša

thutaphedi go ka bago le sona le go beakanyetša magato ao a kago go tšewa go ka fokotša go ba go lokiša seabi seo;

36.6. tshepedišo ya bobegi ;

36.7. ditlamorago te di lebeletšwego tša protšekta

36.8. go tlo dirwa eng ka ga mehlala ye e sentšwego ka morago ga dinyakišišo.

DITEFELO

37. A e kaba tefelo ya R5 000 e lefilwe? Kgomaretša kopollo ya bohlatse bja tefelo . EE/AOWA

Mosaeno wa modiradikgopelo tša tumelelo ya go dira kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare:

_____ **Letšatšikgvedi:** _____

Maemo a mosaeni: _____

Tlhatselo ka wa mokgatlo, ge eba go bjalo

Leina la mokgatlo:

_____

Mosaeno wa mošomedi yo a dumeletšwego ke mokgatlo:

_____ **Letšatšikgvedi:** _____

KAROLO YA 2: KGOPELO YA GO KA IŠA NTLE GO YO DIRA DINYAKIŠIŠO TŠA BOPHELO

Modiradikgopelo yo a tlatšago karolo ye o swanetše go tlatša le go saena karolo ya 1

MOAMOGEDI WA DISWARO TŠA TLHAGO TŠA THUTAPHEDI TŠEO DI ROMETŠWEGO KA NTLE GA NAGA (MOTLIŠI WA TŠA NTLE)

1. Leina la moamogedi/motliši wa tša ntle :

_____

2. Dinomoro tša go ikgokaganya tša moamogedi/motliši wa tša ntle(go balwa tšhupo ya poso/lefelo,mogala,fekse le e meila)

:_____

_____

_____

DINYAKWA TŠA TLHAKAMOLAO

3. Na o obamela, goba o tšere magato go ka obamela dinyakwa tše dingwe tša tlhakamolao go kgoboketšo le go rwalelwa ntle ga diswaro tša tlhago tša thutaphedi ? Efa dintlha ka botlalo, go akaretšwa dinomoro tša boitšhupo le dinomoro tša go tsebiša mo go lego maleba :

_____

_____

_____

MOHOLA WAGO ROMELA NTLE

4. Hlaloša mohola wo go ya ka ona methopo ya tlhago tša thutaphedi di swanetšego go romelwa ntle :

---

5. A dikhuputšo tša maphelo tšeo di tlogo go dirwa elego ntlhagolo ya kgopelo ya tumelelo, e tla hola –

5.1. go boloka ga maphelo a go fapana ka Afrika Borwa EE/AOWA

5.2. go kaonafatšwa ga moruo ka Afrika EE/AOWA

5.3. taba efe goba efe elego go kgahlego ya setšhaba? EE/AOWA

6. Ge go le bjalo, efa dintlha ka botlalo:

DITEFELO

7. A ekaba tefelo ya go kaba R5200 e šetše e lefetšwe? Kgomaretša kopollo ya bohatse bja tefelo EE/AOWA

Mosaeno wa modiradikgopelo tša tumelelo :

_____ **Letšatšikgvedi:** _____

Maemo a mosaeni: _____

Bohatse go tšwa go mokgatlo, ga eba go bjalo

Leina la mokgatlo :

Mosaeno wa mošomi wo a dumeletšwego ke mokgatlo :

Letšatšikgvedi: _____

KGOKAGANYO YA 3

KGPELO YA TUMELELO YA GO ROMELA NTLE GO KA DIRA DINYAKIŠIŠO GO ENA LE GO DIRA DIKHUPUTŠO TŠA BOPHELO

Temošo mabapi le go tlatša foromo:

Ge eba se kgoba se se filwego go foromo ye ga sa lekanela, tshedimošo ya tlaleletšo e ka akaretšwa ka mokgwa wa dikgokaganyo.

MODIRADIKGOPELO

Ge eba modiradikgopelo ele motho wa semolao tlatša karolo ya 1 – 7 ka mo tlase

1. Maina ka botlalo a lefapa goba mokgatlo :

---

2. A ekaba mokgatlo wo wa semolao o ke ngwadišitše ?

EE/AOWA

3. Ge eba go bjalo, hlagiša nomoro ya mokgatlo wo wa semolao ya boingwadišo ka Afrika Borwa :

---

4. Ge go se bjalo, ke efe naga yeo mokgatlo wo wa semolao o ke ngwadišitšego go yona le gona tšweletša nomoro ya boitšhupo:

---

5. Tsweletša dintlha ka botlalo tša go ikgokagantšha tša mokgatlo wo wa semolao(go akaretšwa tšhupo ya poso/lefelo,mogala,fekse le e meila):

---

6. Leina la motho yo go ka ikgokagantšhwago le yena ka mokgatlong wo wa semolao (kgomaretša kopollo ya pukwana ya boitsebišo ye e filwego bohlatse): _____

7. Maemo a motho yo go ikopantšhwago le yena:

_____

Ge ele gore modiradikgopelo ke motho wa nama tlatša karolo ya 8 - 12 ka mo tlase

8. Leina la modiradikgopelo :

_____

9. Nomoro ya pukwana ya boitsebišo ya modiradikgopelo(kgomaretša le kopollo ya pukwana ya boitsebišo ye e filwego bohlatse):

_____

10. Dintlha ka botlalo tša modiradikgopelo(go akaretšwa le tšhupo ya poso /lefelo ,mogala,fekse le e meila):

_____

_____

11. Na ekaba modiradikgopelo ke leloko la mokgatlo ofe kapa ofe wa semolao?

EE/AOWA

12. Ge go le bjalo ,efa leina le dintlha ka botlalo tša go ka ikgokagantšha le mokgatlo wo wa semolao(go akaretšwe leina la motho yo go ikopantšhwago le yena, tšhupo ya poso/lefelo, mogala, fekse le e meila):

_____

_____

Karolo ye ka moka ga yona e swanetše go tlatšwa ke badiradikgopelo

13. Maina le dintlha ka botlalo tša go ka ikopantšha (go akaretšwa tšhupo ya poso/lefelo, mogala, fekse le e meila) ya badirišanemmogo:

---

14. Dinomoro ša dipukwana ya boitsebišo tša badirišane ba bangwe (gape o kgomaretše le Dikopollo tša pukwana ya boitsebišo tše di filwego bohatse):

---

15. Maina le dintlha ka botlalo tša boikgokagantšho(go akaretšwa tšhupo ya poso/lefelo, mogala, fekse le e meila) tša batho bao ba tlogo go dira dinyakišišo:

---

16. Hlaola palo ya batho bao ba yago go dira dinyakišišo(gape oka tliša le dikopollo tša dipukwana ya boitsebišo tše di filwego bohatse)

17.A e kaba go na le bathekgi ba ditšhelete go tšwa dinageng dišele bao ba fanago ka mašeleng go protšekta ye? EE/AOWA

18. Ge eba go bjalo, e fa maina a bathekgi ba bona ba mašeleng le dintlha ka botlalo tša go ka kgokagantšha le bona(go akaretšwa maina a motho yo go ka ikgokagantšhwago le yena,tšhupo ya poso /lefelo, mogala, fekse le emeila) If yes, provide their names of sponsors and contact details(includes name of contact person, postal/physical address, phone, fax and e-mail address):

---

19. Na e kaba go na le bathekgi ba mašeleng ka Afrika Borwa ba o ba thekgago protect ye ka mašeleng? Ge eba go bjalo, efa maina a bathekgi bao le dintlha tša go ka ikopantšha le bona(go akaretšwa leina la motho yo go ka I kgokagantšhago le yena, tšhupo ya poso/lefelo,mogala, fekse le emeila):

MOAMOGEDI WA METHOPO YA TLHAGO YA THUTAPHEDI TŠEO DI ROMETŠWEGO GO TŠWA DINAGENG TŠA NTLE (MOTLIŠI WA TŠA NTLE)

20. Leina la moamogedi /motliši wa tša ntle :

---

21. Dintlha ka botlalo tša go ka ikopantšha le moamogedi/motliši wa tša ntle(go akaretšwa tšhupo ya poso /lefelo,mogala, fekse le e meila):

DISWARO TŠA TLHAGO TŠA THUTAPHEDI

22. Beakanya mohuta ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi tšeo tumelelo e diretšwego tšona, leloko, mohlobo le mohuta ,karolo ya diphedi tšeo di tlogo go kgoboketšwa goba go hwetšwa le lefelo le rilego goba mothopo wo go wona diswaro tše di tlogo go kgoboketšwa goba go humanwa.

Mohuta wa sephedi	Leloko,mohlobo goba mohuta (maina a setlwaedi le a tša mahlale) (ge go kgonega)	Karolo ya diphedi tšeo di tlogo go kgoboketšwa	Bontši bja tšona	Tshedimošo ka botlalo ya lefelo (Dipalopalo tša GIS ge go kgonega)
Mohlala: Semela	Sekgopha sa ferox	Matlakala	6 kg	....

TUMELELO YA PELENG

23. Go lebeletšwe diswaro tša tlhago tša thutaphedi tše di lego ka mo godimo ,a ekaba kgopelo efe kapa efe ya tumelelo go ya ka Molawana goba go ya ka tlhakamolao efe kapa efe e tlišitšwego , e kaba peleng goba go tee le kgopelo ye? EE/AOWA

24. Ge eba go bjalo, a kgopelo e amogetšwe, e latotšwe goba e sa fegilwe?

---

25. Ge eba kgopelo e amogetšwe, efa dintlha tše di latelago le go kopantšhwa le kopollo ya tumelelo.

Nomoro ya tumelelo	Moabi wa ditumelelo	Letšatšikgwe di la tlhagišo

Ge eba kgopelo e sa fegilwe, efa nomoro ya tšhupo ya moabi wa di tumelelo:

DINYAKWA TŠE DINGWE TŠA TLHAKAMOLAO

26. Na o obametše ,goba o tšere magato go ka obamela dinyakwa tše dingwe tša semolao go kgoboketšeng le go rwalelwa dinageng tša ntle ga diswaro tša tlhago tša thutaphedi? Efa dintlha ka botlalo, go akaretšwa dinomoro tša tšhupo le nomoro ya tefelo moo go lego maleba.

DITŠHIŠINYO TŠA PROTŠEKE

27. Ditšhišinyo ka botlalo tša protšekta di swanetše di swanetše go kopantšhwa le kgopelo ye e beakantšego tše di latelago –

27.1. maikemišetšo a dinyakišišo;

27.2. dikholego tše di tlogo go tlišwa ke protšekta;

27.3. mokgwa wo šišintšwego ;

27.4. nako ye e šišintšwego (mohlala.nako yeo ka yona tumelelo e tlogo go šoma);

27.5. tše di swanetšego go tšeelwa šedi mabapi le tikologo go balwa le seabe eo se ka hlolwago ke go kgoboketšwa ga diswaro le magato ao a šišintšwego go ka fokotša goba go lokiša diabe tše;

27.6. ditshepedišo tša bobegi ;

27.7. ditlamorago tša protšekta tše di lebeletšwego; le

27.8. seo se tlogo go direga mabapi le mehlala ye e sentšwego ka morago ga dinyakišišo.

MAIKEMIŠETŠO A GO RWALELA DINAGENG TŠA NTLE

28. Bontšha mabaka ao ka ona diswaro tša tlhago tša thutaphedi di swanetšego go rwalelwa dinageng tša ka ntle:

---

29. A dinyakišišo tše go ikemišeditšwego go di dira ke tšona ntlhakgolo ya kgopelo ya tumelelo, di na le mohola go –

29.1. go lotwa ga diphedi tša go fapana ka Afrika Bowa

EE/AOWA

29.2. kaonafatšo ya tša boiphedišo ka Afrika Borwa

EE/AOWA

29.3. taba efe kapa efe e lego mabapi le dikgahlego tša setšhaba ?

EE/AOWA

30. Ge eba go bjalo, efa dintlha ka botlalo:

DITEFELO

32. E ka ba tefo ya R200 e šetše e lefetšwe? Hlagiša kopollo ya bohlatse bja

tefelo. EE/AOWA

Mosaeno wa modiradikgopelo tša tumelelo:

_____ **Letšatšikgwedi:**

Maemo a mosaeni: _____

Tumelelo ya go tšwa go mokgatlo, ge eba go bjalo:

Leina la mokgatlo :

Tshaeno ka mošomedi yo a dumeletšwego ke mokgatlo:

_____ **Letšatšikgwedi:**

KGOKAGANYO YA 4

TUMELELO YA GO KUTULLO YA DIMELA

Tumelelo e hlagišwa go ya le ka Molawana wa 11 Ditaolo tša Bophelo bja dimela, Phihlelelo le Kabelano ya dikholego

1. Leina la mong wa phemiti:

---

2. Tšhupo ya poso/bodulo ya moswari wa tumelelo, mogala, fekse le e meila

: _____

---

3. Leina la motho wo a rwelego matsapa a kutullo ya dimela (ge e kaba ga se moswari wa tumelelo):

---

4. Hlaola nomoro ya moswari wa tumelelo goba motho yo a sepetšago bophelo bja bophelo bja dimela:

---

5. Ge e kaba kgopelo ye ke ya mohlakanelwa, maina a badiradikgopelo ba bangwe:

---

6. Dintlha ka botlalo tša go ka ikopantšha tša badiradikgopelo ba bangwe:

---

7. Mohuta wa tumelelo: Tumelelo ye e dumelela moswari wa tumelelo go ka šomiša diswaro tša tlhago tša thutaphedi go ka dira dikhuputšo tša dimela, ka palo ye e bontšitšwego le go ka dira dikgoboketšo tša diswaro tša tlhago tša thutaphedi go mafelo a beakanyeditšwego ka mo tlase:

Mohuta wa sephedi	Leloko,mohuta goba mohlobo(mai na a o a tlwaelegilego le a tša mahlale)(ge eba go a kgonega)	Karolo ya diphedi tšeo di tlogo go kgoboketšwa	Bontši(Bontšha ge eba go na le magomo go bontši bja ditšhupo)	Tshedimošo ka botlalo ya lefelo (Dipalopalo tša GIS ge e ba go kgonega)
Mohlala:Semela	Sekgopha sa ferox	Matlakala	6 kg	....

8. Nako ya tumelelo: Tumelelo ye e tla šoma go fihla _____.

9. Diphemiti tša go arolelana dikholego le diphemiti tša go fetišetšwa ga ditlabelo: Tumelelo ye e swanetše go balwa le diphemiti tša go arolelana dikholego le diphemiti tša go fetišetšwa ga ditlabelo tše di latelago e lego ye e dirwago le batšeakarolo bao ba hlalošitšwego ka go karolo ya 82(1) ya Molawana wa tša maphelo a go fapana.

_____

_____

10.Maemo: Tumelelo ye e filwego e laolwa ke mabaka a a latelago–

10.1. moswari wa tumelelo a ka se fetišetše diswaro tša tlhago tša thutaphedi tšeo tumelelo e amanago le tšona go motho o mongwe

ntle le tumelelo ka lengwalo go tšwa go mohlagiši wa diphemiti le gona feela ka fase ga tumelelano ye e ngwadilwego ye e nago le mabaka ao a se nago le kiletšo go fetwa ke tšeo di hlagago go mong wa tumelelo go ya le ka tumelelo ye le diphemiti dife kapa dife di bontšitšwego ka go temana ya 9;

10.2. moswari wa tumelelo o swanetše a hlagiše bobegi bja tšwelopele go baabi ba diphemiti ka gare go tekano ya ngwaga wa letšatšikgwedi la tumelelo ye le ngwaga ka ngwaga ka morago ga moo.

10.3. ge eba bašomimmogo ba baswa ba tsenela protšekta ya dikhuputšo tša bophelo bja dimela e lego seo tumelelo ye e lego mabapi le sona, mong wa tumelelo ye o swanetše a tsebiše baabi ab diphemiti ka lengwalo.

10.4. tšhelete ka moka e swanetšego go lefelwa ke batšeakarolo go ya le ka tumelelano ya go arolelana dikholego e swanetše e lefelwe go Sekhwama sa trasete go dikhuputšo bophelo bja dimela, bjale ka ge go nyakega go ya le ka karolo ya 85(1) ya Molawana; le

10.5. mong wa tumelelo o tla lebagana le ditshenyagalelo tša go fokotša goba go lokiša seabe seo bophelo bja dimela ebilego le sona go tikologo, go ya ka karolo ya 28 go Molawana wa Bolaodi bja Tikologo bja Bosetšhaba wa 107 ka 1998; le

10.6. (maemo a tlaleletšo a ka nokelwa mo)_____

10.7. _____

E saennwe ke Tona ya Merero ya Tikologo le Boeti

Mosaeno

LetšatšikgweDi

KGOKAGANYO YA 5

TUMELELO YE E KOPANTŠWEGO YA GO DIRA BOPHELO BJA DIMELA LE GO IŠWA DINAGENG DI TŠA NTLE

Tumelelo ye e abilwe go ya le ka Molawana wa 12 wa Melawana go Dikhuputšo tša dimela le diphoofolo, Phihlelelo le go Arolelana dikholego

1. Leina la mong wa tumelelo:

---

2. Tšhupo ya bodulo/poso,mogala,fekse le e meila :

---

3. Leina la motho wo a lebaganego le mošomo wa bophelo bja dimela le diphoofolo(ge eba le fapana le la mong wa tumelelo):

---

4. Hlaola nomoro ya mong wa tumelelo goba motho yo a rwelego maikarabelo a kutullo ya dimela le diphoofolo:

---

5. Ge eba kgopelo ke ya mohlakanelwa,maina a badiradikgopelo ba bangwe :

---

6. Dintlha ka botlalo tša go ka ikopantšha le badiradikgopelo :

---

7. Leina le dintlha ka botlalo tša go ikopantšha le motliši wa tša ntle:

---

8. Seo tumelelo e lego mabapi le sona : Tumelelo ye e laolela mong wa yona go ka e šomiša le go iša ntle diswaro tša tlhago tša thutaphedi go ka yo dira dikhuputšo , ka bontši bjo bo bontšitšwego le go ka kgoboketša diswaro tša tlhago tša thutaphedi go tšwa mafelong a beakantšwego ka mo tlase:

Mohuta wa sephedi	Moloko, Mohuta goba Mohlobo(Leina le le tlwaelegile go ba la tša mahlale)	Sebopeg o seo e tlogo go rwalelwa ntle ka sona	Bontši(Bontšha ge ekaba go na le magomo go palo ya ditšhupo)	Lefelo la go iša ntle	Lefelo la go goroše tša ditšwana ntle	Tšhedimošo ka botlalo ya lefelo(Le dipalopalo tša GIS ge go kgonega)

9. Nako ya tumelelo: Tumelelo ye e tla šoma go fihla _____.

10. Diphemiti tša go abagana dikholego le diphemiti tša go fetišetša ditlabele : Tumelelo ye e swanetše e balwe le diphemiti tše di latelago tša go abagana dikholego le go fetišetšwa ga ditlabele tše di tsenetšwego ke batšeakarolo ba holofeditšwego ka go karolo ya 82(1) ya Molawana wa Maphelo a dimela le diphoofolo.

---

11. Mabaka : Tumelelo ye e abilwe go lebeletšwe maemo a a latelago –

- 11.1. mong wa tumelelo a ka šomiša diswaro tša tlhago tša thutaphedi go mabaka a a latelago feela : _____
- 11.2. mong wa tumelelo o swanetše a obamela dinyakwa ka moka tša molao go thwalelo ntle ya maleba ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi;
- 11.3. mong wa tumelelo a ka se ke a fetišetša diswaro tša tlhago tša thutaphedi go motho o mongwe ntle le tumelelo ka lengwalo go tšwa go moabi wa diphemiti go lebeletšwe tumelelo ya go iša ntle le gona feela ka fase ga tumelelano ye e ngwadilwego e nago le mabaka a iletšago go swana le ao a hlagišitšwego go mong wa tumelelo go ya ka tumelelo ye le tumelelano efe goba efe e bontšitšwego ka go temana ya 10;
- 11.4. the permit holder must submit a progress report to the issuing authority within one year of date of issue of this permit and annually thereafter;
- 11.5. ge bašomammogo ba tsenela protšekta ya bophelo bja dimela yeo tumelelo ye e lego mabapi le yona, mong wa tumelelo o swanetše a tsebiše baabi ba diphemiti ka lengwalo;
- 11.6. tšhelete ka moka e swanetšego go lefelwa ke batšeakarolo go ya tumelelano ya go abagana dikholego e swanetše e lefelwe go Sekhwama sa trasete ya Bophelo bja dimela le diphoofolo, bjale ka ge go nyakega go ya le ka karolo ya 85(1) ya Molawana; le
- 11.7. mong wa tumelelo o tla rwala maikarabelo a go lefela ditshenyagalelo tša go fokotša goba go lokiša seabe seo bophelo bja dimela le diphoofolo e bilego le sona go tikologo go ya le ka karolo ya 28 ya Molawana wa bolaodi bja Bosetšhaba bja Tikologo wa 107 ka 1998; le
- 11.8. maemo a tlaleletšo a ka nokelwa mo _____
- 11.9. _____

E saennwe ke Tona Merero ya Tikologo le Boeti

Mosaeno

Letšatšikgwedi

KGOKAGANYO YA 6

**TUMELELO YA GO IŠA NTLE GO KA YO DIRA DINYAKIŠIŠO GO E NA LE
GO DIRA DIKHUPUTŠO TŠA DIMELA LE DIPHOOFOLO**

**Tumelelo ye e abilwe go ya le ka Molawana wa 13 wa melawana ya Bophelo
bja dimela le diphoofolo, Phihlelelo le Kabelano ya dikholego**

1. Leina la mong wa tumelelo :

**2. Tšhupo ya bodulo/poso,mogala,fekse le e meila tša mong wa
tumelelo:_____**

**3. Leina la motho yo a sepetšago dikhuputšo tša dimela le diphoofolo(ge e
ba le fapana le la mong wa
tumelelo):_____**

---

4. Hlaola nomoro ya mong wa tumelelo le go ba motho yo a lebaganego le mošomo wa bophelo bja dimela le diphoofolo :

_____

5. Ge eba kgopelo ke ya mohlakanelwa, maina a badiradikgopelo ba bangwe :

_____
_____

6. dintlha ka botlalo tša go ka ikopantšha le badiradikgopelo ba bangwe:_____

_____

7. Leina le dintlha tša go ka ikopantšha tša motliši wa tša ntle:

_____
_____

8. Seo tumelelo e lego mabapi le sona: Tumelelo e dumelela mong wa tumelelo go ka iša ntle , ka bontši bjo bo bontšitšwego bja diswaro tša tlhago tša thutaphedi tše di latelago go mabaka a go ka sepetša dinyakišišo go ena le go dira dikhuputšo tša dimela le dipheddi.

Mohuta wa sephedi	Moloko, Mohuta goba Mohlobo(Maina a setlwaedi le a tša mahlale)	Sebopego seo se tlogo go romelwa ntle ka sona	Bontši(Bontšha ga eba go na le magomo go bontši bja ditšhupo)	Lefelo la go iša ntle	Lefelo la bogorogelo bja ditšwana ntle	Tshedimošo ka botlalo ya lefelo(Dipalo palo tša GIS ge go kgonega)

9. Nako ya tumelelo : Tumelelo ye e tla šoma go fihla _____.

10. Maemo: Tumelelo ye e abilwe go lebeletšwe maemo a a latelago –

10.1. diswaro tša tlhago tša thutaphedi tše tumelelo e amanago le tšona di ka šomišwa feela go mabaka a a latelago e sego a tša kgwebo:

10.2 mong wa tumelelo o swanetše a obamele dinyakwa ka moka tša molao go kgoboketšo le go romelwa ntle ga diswaro tša tlhago tša thutaphedi;

10.3 diswaro tša tlhago tša thutaphedi tše tumelelo ye e amanago le tšona di ka se ke tša šomišwa go mabaka a bophelo bja dimela le diphoofolo ,

10.4 mong wa tumelelo o tla rwala boikarabelo bja ditshenyagalelo tša go fokotšwa goba go lokišwa ga seabe seo bophelo bja dimela le diphoofolo e bilego le sona go tikologo go ya le ka karolo ya 28 ya Molawana wa Bolaodi bja Bosetšhaba bja Tikologo wa 107 ka 1998;

10.5 mong wa tumelelo a ka se fetišetše diswaro tša tlhago tša thutaphedi go ntle le go fiwa tumelelo ka lengwalo ya go tšwa go baabi ba di tumelelo go ya le ka tumelelo ye ya go iša ntle le gona feela ka fase ga tumelelano ye e ngwadilwego ya go ba le mabaka a iletšago go swana le ao a tšweleditšwego ka go mong wa tumelelo go ya le ka tumelelo ye. Moabi wa diphemiti a ka se dumelele se ge eba motho yo o mongwe o ikemišeditše go šomiša diswaro tše go mabaka a kutullo ya dimela le diphoofolo;

10.6 mong wa tumelelo o swanetše a tliše bobegi bja tšwelopele go baabi ba diphemiti ka di _____ goba bakeng sa le, e kaba tekano ya gare ga ngwaga wa letšatšikgwedi leo tumelelo e abilwego ka lona(phumula ge eba go se bjalo). Ka morago ga moo ,mong wa tumelelo a ka tliša dipego tša tšwelopele ngwaga ka ngwaga, goba sebakeng sa se a ka _____ (phumula mo go se go bjalo)

10.7 ge e ba badirišanimmogo ba baswa ba tsenela protšekta ya go dira dinyakišišo yeo tumelelo ye e abilwego mabapi le yona, mong wa tumelelo o swanetše a tsebiše moabi wa tumelelo ka lengwalo; le

10.8 Maemo a tlaeletšo a ka tsennywa mo

10.9 _____

E sennwe ke Lelokophethiši la Lekgotla leo le lebaganego le Merero ya Tikologo

---

Mosaeno

Letšatšikgwedi

KGOKAGANYO YA 7

TUMELELANO YA GO FETIŠTŠWA GA SETLABELO

Ditemošo:

1. Tumelelano e swanetše go tsenelwa go dirwa ke modiradikgopelo wa tša tumelelo le batšeakarolo ka moka bao ba hlaotšwego go ya le ka Melawana yeo e abago goba e fanago ka phihlelelo ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi.
2. Ge eba batšeakarolo ke ba mmalwa diphemiti tše di ahloganego di swanetše di dirwe go motšeakarolo o tee ka o tee.
3. Ge eba sekgoba se se filwego go foromo ye ke se sennyane, tshedimošo ya tlaleletšo e ka akaretšwa ka mokgwa wa dikgokaganyo. Ka go le lengwe, go ka kgethwa go šomiša diforomo tša maloko tše di nago le sekgoba sa go bonagala se abetšwego go Molawana ofe goba ofe, segolothata ke ge diforomo tše di latela sebopego ka kakaretšo sa foromo ye.
4. Maloko go tumelelano ye ba swanetše go itlama go tumelelano ye go sekgoba se se bontšitšwego le gona ba dire bjalo go letlakala lefe goba lefe la tumelelano, go balwa le dikgokaganyo.

Maloko a tumelelano

1. **Moamogedi wa diswaro tša tlhago tša thutaphedi ge eba moamogedi ke motho wa semolao(mokgatlo) :**

- 1.1. Leina la mokgatlo goba lefapa:

- 1.2. Nomoro ya boingwadišo ya mokgatlo goba lefapa :

1.3. Dintlha ka botlalo tša go ka ikopantšha le mokgatlo goba lefapa(go akaretšwa tšhupo ya bodulo/poso,mogala,fekse le e meila):

_____

_____

1.4. Leina la motho yo go ka ikopantšhwago le yena go lefapa goba mokgatlo(kgomaretša le kopollo ya pukwana ya boitsebišo yeo e filwego bohlatse):_____

_____

1.5. Maemo a motho yo go ikopantšhwago le yena :

_____

2. Moamogedi wa diswaro tša tlhago tša thutaphedi, ge eba moamogedi ke motho wa nama

2.1. Leina la moamogedi:

_____

2.2. Nomoro ya pukwana ya boitsebišo ya moamogedi:

_____

2.3. Dintlha ka botlalo tša go ka ikopantšha le moamogedi(go akaretšwa tšhupo ya poso/bodulo,mogala,fekse le e meila):_____

_____

3. Moabi wa phihlelelo ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi

3.1. Leina: _____

3.2.Maemo: _____

3.3. Ge eba go dumelelanwa go ya le ka boemo bja kemedi, bolela leina la hlogo:

_____

3.4. Dinomoro tša boikopantšho ka botlalo (go akaretšwa tšhupo ya lefelo/poso , mogala, fekse le e meila):_____

_____

4. Methopo ya ya tlhago ya thutaphedi

Mohuta, bontši le mothopo wa diswaro tša tlhago tša thutaphedi tšeo tumelelano ye e amanago le tšona ke –

Mohuta wa sephedi	Moloko,mohu ta goba mohlobo(le ina la setlwaedi goba la tša mahlale)(ge eba go kgonega)	Karolo ya sephedi seo se tlogo go kgoboketšwa	Bontši (Magomo go bontši bja ditšhupo)	Tshedimošo ka botlalo ya lefelo(Dipalo palo tša GIS ge go kgonega)

5. Ditšhomišo tša bjale tša methopo ya tlhago ya thutaphedi -

Ditšhomišo tšeo di kago go ba gona ga bjale tša diswaro tša tlhago tša thutaphedi tšeo di tlogo go kgoboketšwa ke tše di latelago-

_____

_____

6. Mohola wa go iša ntle (ge eba o gona)

Diswaro tša tlhago tša thutaphedi di tla rwalelwa ntle ka fase ga mabaka a a latelago –

---

7. Maloko a boraro

Moamogedi a ka aba diswaro tša tlhago tša thutaphedi goba lešika la tšona go maloko a boraro ge feela e le go ya le ka ditlamo tše di latelago(tlatša ka botlalo ka mo tlase)-

---

Moamogedi o dumela go ka tšea šedi efe goba efe ya go kwagala go ka šireletša diswaro tša tlhago tša thutaphedi tše di hlaotšwego go ka rua ke leloko la boraro le le sego la dumelelwa.

8. Tumelelano ka moka

Tumelelano ye e bopša ke tumelelano ka moka magareng ga maloko mabapi le tabakgolo ya tumelelano ye le gona ga gona tlaleletšo go se ,ga go na kahlogantšho goba go phumulwa ga tumelelano ye goba go hlokomologa ditokelo dife goba dife ka fase ga tumelelano ye e tlabo kgapeletšo goba sephetho aretsego e ka fokotšwa ka go ngwala le go saena ke maloko go tumelelano ye.

Mosaeno wa modiradikgopelo tša tumelelo: _____ Letšatšikgwedi:

_____

Maemo a mosaeni: _____

Legatong la: _____

Mosaeno wa moabi wa phihlelelo ya methopo:

_____ **Letšatšikgwedi:** _____

Maemo a mosaeni: _____

Legatong la: _____

E dumeleletšwe ke Tona ya Merero ya Tikologo le Boeti

_____

Mosaeno

_____

Letšatšikgwedi

KGOKAGANYO YA 8
TUMELELANO YA GO ABAGANA DIKHOLEGO

Ditemošo:

1. Tumelelano ye e swanetše e dirwe ke modiradikgopelo tša tumelelo le batšeakarolo bafe goba bafe ba hlaotšwego go ya ka Molawanatšhomo(Act) le Melawana tshepetšo(Regulations).
2. Ge eba go na le batšeakarolo ba mmalwa diphemiti tšeo di farologanego di swanetše di dirwe le motšeakarolo ofe goba ofe.
3. Ge eba foromo ye e na le sekgoba se sennyane, tshedimošo ya e ka akaretšwa ka mokgwa wa dikgokaganyo. Sebakeng sa se maloko a ka kgetha go šomiša diforomo tša bona tše di nago le sekgoba sa go bonagala go molawanatshepetšo ofe goba ofe, segolothata ke ge diforomo tšeo di latela sebopego ka kakaretšo sa foromo ye.
4. Maloko go tumelelano ye ba swanetše go saena tumelelano go sekgoba se se bontšitšwego le go dira bjalo go lephephe lefe goba lefe la tumelelano ,go akaretšwa dikgokaganyo dife kapa dife.

1. Kgopelo ya tumelelo ge eba modiradikgopelo ke mokgatlo

1.1. Leina la lefapa goba mokgatlo:

_____

1.2. Nomoro ya boingwadišo ya lefapa goba mokgatlo :

_____

1.3. Dintlha ka botlalo tša go ka ikopantšha le lefapa goba mokgatlo (go akaretšwa tšhupo ya poso/lefelo, mogala ,fekse le e meila):_____

1.4. Leina la motho yo go ka ikopantšhwago le yena go lefapa goba mokgatlo:

_____

1.5. Maemo a motho yo go ikopantšhwago le yena:

_____

2. Modiradikgopelo tša tumelelo ge ke motho wa nama

2.1. Leina la modiradikgopelo:

_____

2.2. Nomoro ya pukwana ya boitsebišo ya modiradikgopelo :

_____

2.3. Contact details of recipient (including postal/physical address, phone, fax and e-mail address): _____

3. Moabi wa phihlelelo go diswaro tša tlhago tša thutaphedi(ge eba o gona)

3.1. Leina: _____

3.2. Maemo: _____

3.3. Ge eba o dira tumelelano bjalo ka moemedi, efa leina la hlogo:

_____

_____

3.4. Dintlha ka botlalo tša go ikopantšha(go akaretšwa tšhupo ya lefelo/poso, mogala, fekse le e meila) :

_____

_____

4. Setšhaba sa peleng(ge ebe se gona)

4.1. Tlhalošo ya setšhaba sa peleng :

_____

4.2. Leina la moemedi wa setšhaba seo sa peleng yo a tlogo go saenela tumelano ye legatong la setšhaba se.: _____

4.3. Maemo a gagwe:

4.4. Dintlha ka botlalo tša go ka ikopantšha (go akaretšwa tšhupo ya lefelo/poso, mogala, fekse le e meila) tša moemedi wa setšhaba seo sa peleng:

Sepheho seo se tšerego ke setšhaba seo sa peleng se swanetše se sepetšwe le foromo ye. Sepheho se swanetše se netefatše gore moemedi wa setšhaba se sa peleng yo a bontšitšwego ka mo godimo o dumeletšwe go dira tumelano legatong la setšhaba se sa peleng, le gore setšhaba se se na le tsebo ka botlalo ka ga protšekta ya bophelo bja dimela; le gona e dumela go dira tumelano ya go abagana dikholego. .

5. Mohuta le bontši bja diswaro tša tlhago tša thutaphedi

Tumelano ye e dumela diswaro tša tlhago tša thutaphedi tše di latelago - (kgetholla ka mo tlase mohuta wa diswaro, bontši bja diswaro le lefelo goba mothopo woo diswaro di tlogo go kgoboketšwa goba go hwetša)

Mohuta wa sephedi	Moloko, mohuta goba mohlobo(ge go kgonega) (maina a o a tlwaelegilego goba a tša mahlale)	Karolo ya sephedi seo se tlogo go kgoboketšwa	Bontši (Magomo go bontši bja ditšhupo)	Tshedimošo ya lefelo ka botlalo(Dipal opalo tša GIS ge go kgonega)

6. Tšhomišo ya bjale ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi

Ditšhomišo tše di kago go ba gona ga bjale tša diswaro tša tlhago tša thutaphedi tše di tlogo go kgoboketšwa ke tše di latelago –

---

7. Maikemišetšo go tšhomišo ya diswaro tša tlhago tša thutaphedi

Mokgwa wo ka wona le bogolo bjo ka bjona diswaro tša tlhago tša thutapopego di tlogo go šomišwa ka gona goba go jabetšwa mabakeng a bophelo bja dimela le diphoofolo ke a (dintlha tše adilwego) –

---

8. Tsebo goba tšhomišo ya setšo (ge eba e gona)

Setšhaba sa peleng seo e lego leloko la tumelano le nago le tsebo ye e latelago ya setšo go diswaro tša tlhago tša thutapopego goba ka setšo sa bona ba šomiša be šomiša diswaro tša tlhago tša thutaphedi ka tsela ye e latelago –

---

9. Kabagano go dikholego

Dikholego di tla fapana go ya le ka molato ka molato le gona gagolo, dikholego di tla fapana go ya le gore a motšeakarolo o fana ka phihlelelo go diswaro tša tlhago tša thutaphedi goba ke setšhaba sa peleng. Lenaneo le la ka mo tlase le fana ka mehlala ya dikholego tša ditšhelete le tšeo e sego tša ditšhelete tšeo di ka tlišwago ke diprotšekta tša dikhuputšo tša dimela le diphoofolo. Lenaneo le la mathomo le tla ba maleba kudu ge motšeakarolo go tumelano ye a aba goba a fana ka phihlelelo go diswaro tša tlhago tša thutaphedi mola lenaneo la bobedi le le maleba kudu ge motšeakarolo go tumelano ye ke setšhaba sa lefelo leo. Bontšha go sekgoba sefe goba sefe seo se lego gona go tumelano ye le go hlaola gore ke mang e tlogo go amogela dikholego go kholego efe goba efe le monabo wa kholego yeo(hlagiša ditokumente tšeo di thekgago se moo go lego maleba)

E swanetše go tlatšwa ge eba motšeakarolo o aba goba go fana ka phihlelelo go diswaro tša tlhago tša thutaphedi

Dikholego tša ditšhelete, tšeo e sego tša ditšhelete le tše dingwe “tša mohuta”			
Go dumelana le maloko ao a fanago ka phihlelelo go di swaro		Setlankana sa ditšhupo sa go ba le mafapa a bosetšhaba	
Dipoelo tša dinyakišišo le Dikopollo tša dipampiri		Go tšea karolo ga Maafrica Borwa go dinyakišišo	
Thekgo go mekgwa go lota tlhago		Phihlelelo go dikgoboketšo tša boditšhabatšhaba ka Maafrica Borwa	
Mananeo a diphedi ka mehuta		Temogo le tihatlošo ya tšhomišo/tsebo ya setšo	
Thekgo le tlhahlo ya baithuti		Diprotšekta tša tlhabollo ya	

		setšhaba	
Kaonafatšo ya bokgoni go tša mahlale		Thuto ya tikologo	
Phetišetšo ya thekenolotši		Ditefelo	
Dinyakišišo tša mohlakanelwa		Lekgetho	
Tshedimošo		Go dira ditefelo tša pele	
Ditlabele le didirišwa		Ditefelo tša go bontšha kgatelopelo	
Tše dingwe (laetša)		Dikholego tše dingwe tša ditšhelete (laetša)	
Tše dingwe (laetša)		Tše dingwe (laetša)	

E tla tlatšwa ge eba motšearolo ke setšhaba sa peleng

Dikholego tša ditšhelete, tšeo e sego tša ditšhelete le tše dingwe “tša mohuta”			
Dikgokagano tša go ya go ile tša matsapa a kutullo ya dimela, dithulaganyo le dikhumano, go fetolelwa go dipolelo tša selegae		Dikopollo tša ditšhišinyo, dipego le diphatlalatšo	
Dipego tše di nolofaditšwego le go tsebagatšwa, mošupatsela, diphamfolete le ditokumente tše dingwe tšeo di fetoletšwego ka		Go lemogwa le tihatlošo ya tsebo/tšhomišo ya setšo	

maleme a selegae			
Bongwadi mmogo go diphatlalatšo		Go hlagišwa ga ditšhupetšo	
Phihlelelo go tshedimošo ya dinyakišišo		Ditšhelete ya diprotšekta tša tlhabollo le thuto ya tša tikologo	
Dikopollo tša diswantšho		Ditefelo (mohlala, tša therišano, thušo, boeletši, tšhomišo ya dinolofatši le didirišwa)	
Go akaretšwa ka go dinyakišišo tša badirammo go ba selegae, Dithušo, dikeletšo le bosedimoši		Lekgetho	
Tlhahlo ya batho ba lefelo bjale ka ge ele tshwanelo malebana le merero ya mahlale, molao le bolaodi.		Go dira ditefelo tša pele	
Thekgo ya ditlabelo le didirišwa		Ditefelo tša go bontšha kgatelopele	
Go ba beng mmogo go ditokelo dife goba dife tša thoto ya monagano		Dikholego tše dingwe tša ditšhelete (laetša)	
Tše dingwe (laetša)		Tše dingwe (laetša)	

10. Tefelo ya dikholego

Tšhelete ka moka e tšwago go tumelelano ye le go ka lefelwa ke leloko lefe goba lefe go tumelelano ye le swanetše go lefelwa go Sekhwama sa trasete ya Bophelo bja dimela le diphoofolo.

11. Tekolo ya tumelelano

Tumelelano ye e tla lekolwa _____ (**nokela nako ye go dumelela nwego ka yona**), mmogo le mono wa go ka fetošwa ga tumelelano ge eba go hlokega. Mong wa tumelelo o swanetše utolle tshedimošo efe kapa efe ye mpsa ya setlabelo kgwedi pele go ka dirwa tekolo efe goba efe mabapi le bophelo bja dimela le diphoofolo go batšeakarolo ka moka go ka ba kgontšha gore ba kgathe tema kago tekolo ba na le tshedimošo.

12. Merero ye mengwe

Merero efe goba efe goba maemo ao maloko a tumelelano ye ba dumago ge a ka ngwalwa fase a ka kopantšhwa le tumelelano ye bjalo ka kgokaganyo.

Kopollo ya se e hlagišwe go Molaodipharephare wa Kgoro ya Merero ya Tikologo le Boeti go kgwedi ka morago ga ge tumelelano e rumilwe.

Tumelelano ye e swere tumelelano ka botlalo magareng ga maloko go ya le ka tabakgolo ya tumelelano le gona ga go na tlaleletšo go yona, phapanyo goba go phumulwa ga tumelelano ye goba go hlokomologa ga ditokelo dife goba dife ka fase ga tumelelano ye e tla ba ka kgapeletšo goba tlhohleletšo ka ntle le ge e ka theošwa ka go ngwalwa le go saenelwa ke maloko go tumelelano ye.

Mosaeno wa modiradikgopelo tša tumelelo: _____

Letšatšikgwedi: _____

Maemo a mosaeni: _____

Legatong la: _____

Bohlatse ka mokgatlo, ge eba go bjalo

Leina la mokgatlo:

_____

Mosaeno wa mošomedi yo a dumeletšwego ke mokgatlo:

_____ **Letšatšikgwedi:** _____

Mosaeno wa moabi wa phihlelelo ya seswaro sa tlhago sa thutaphedi :

_____ **Letšatšikgwedi:** _____

Maemo a mosaeni: _____

Legatong la: _____

Mosaeno wa moemedi wa setšhaba sa lefelo leo:

_____ **Letšatšikgwedi:**

_____

Maemo a mosaeni: _____

Legatong la: _____

E dumeletšwe ke Tona ya Merero ya Tikologo le Boeti

_____
Mosaeno

_____
Letšatšikgwedi

TEMOŠO YA TOKOLLO

KGORO YA MERERO YA TIKOLOGO LE BOETI

No. R....

.....2008

**BOLAODI BJA BOSETŠHABA GO TŠA TIKOLOGO: MOLAWANA WA
BOPHELO BJA DIMELA LE DIPHOOFOLO WA2004:TEMOŠO YA TOKOLLO
GO YA KAROLWANA YA 86**

Tona ya Merero ya Tikologo le Boeti go ya le ka karolwana ya 86 ya Bolaodi bja Bosetšhaba bja go tša Tikologo: Molawana tšhomo go Bophelo bja dimela le diphoofolo wa 2004(Molawana wa 10 wa 2004), o lokolotšwego go Karolo ya 6 ya Molawana wa diswaro tša tlhago tša thutaphedi goba ditiragatšo tše di amanago le diswaro tša tlhago tša thutaphedi tše di beakantšwego ka go šetulo ye.

Šetulo

Ditlhalošo

1. Go tsebišo ye, ka ntle le ge maemo a ka bontšha, lentšu goba tlhagišo yeo go yona tlhalošo e beilwego ka go Molawana wa tša Maphelo ka go fapafapana goba Bophelo bja dimela le diphoofolo, phihlelelo le Molawana tshepetšo ya go Abagana ga Dikholego di na le tlhalošo ya go swana, le -

“Molao wa kutullo ya dimela le diphoofolo tša go dira dihlare” o ra Taolo ya Bosetšhaba ya Tikologo: Molawana bophelo bja dimela le diphoofolo wa 2004 (Molao wa 10 wa 2004)

“Moutolli dimela le diphoofolo tša go dira dihlare” ke motho wa nama goba mokgatlo wo o swaraganego le go legato la tša kgwebišano go akanya kutollo ya bophelo bja dimela le diphoofolo;

“tšhomišo ya selegae ” e ra go šomišwa ga diswaro tša tlhago tša thutaphedi go tšhomišo ya molaleng goba mediro ye mengwe ya bogologolo le go hlaola ga kaonafatša ya ditšweletšwa tše diswa go tšhomišo mpe ya kgwebo goba intasteri o le o tee goba le leloko la boraro;

“Methopo ya tlhago ya thutaphedi tša ntle” e ra methopo ya tlhago ya thutaphedi yeo e hlagago ka mekgobokgobo ka ntle ga bodulo bja tšona bja tlhago;

“Bophelo bja naga” bo akaretša dinonyana, diphoofolo tše amušago, digagabi, diphoofolo tša go phela ka meetseng le nageng, dimesehlwana, dihlapa le dimela.

Tokollo

2. Mediro ye e latelago e amana le diswaro tša tlhago tša thutaphedi di lokolotšwe go tšwa go Karolo ya 6 ya Molawana tšhomo –
  - 2.1. Dinyakišišo go e na le go dira bophelo bja dimela le diphoofolo, kudu ge eba dinyakišišo di dirwa ka gare go mellwane ya Africa Borwa le gona dinyakišišo ga di direlwe mabakeng a kgwebo goba intasteri.
  - 2.2. go iša ntle ga diswaro tša tlhago tša thutaphedi go ka yo dirwa dinyakišišo go e na le go dira, go lebeletšwe gore a ekaba moiša ntle o dirile tumelelano ya go iša ntle le go tsebiša bolaodi bja diphemiti go se;
  - 2.3. kgwebišano ya ditšweletšwa tša kgwebo tše di rekilwego gotšwa go modiradihuputšo tša dimela le diphoofolo, go lebeletšwe lebaka la gore a ekaba modiradihuputšo tše tša dimela le diphoofolo o obamela Melawana tshepetšo ya khuputšo tša dimela le diphoofolo, phihlelele le kabelano ya dikholego;
  - 2.4. go lota, go ruwa, go bjala, go šuthiša ,go rekiša le go šomišwa ga bophelo bja lešoka e se ka maikemišetšo a go kaonafatša le go tšweletša –

- 2.4.1. ditšweletšwa tša go swana le diokobatši, diensaeme tša intasteri, dijo, di fafatša dijo, menkgomenate, dibotsefatši, metswako, dioleoresine, mebala le dihlotlwa; goba
- 2.4.2. ditšweletšwa le mehutahuta ya dimela;
- 2.5. kgoboketšo, tšhomišo, go bjala ka go gaša goba go gweba ka diswaro tša tlhago tša thutaphedi go ka šomišwa ka gae goba go ka iphediša;
- 2.6. go tswadiša ga maitirelo, go atiša goba go bjalwa ga mehuta ya matšoba el e go direla mebaraka ya se legae le ya boditšhabatšhaba ya maloba le dimela tša sehlarekgabiši;
- 2.7. ditiragalo tša setšo sa ka meetseng go akaretšwa le meetse a o a hlwekilego le diphedi tša ka meetseng tšeo di tšweletšago mehlala yeo e kago go šomišwa.